

Bruxelles, 20. lipnja 2016.
(OR. en)

10255/16

COHOM 79
COPS 192
CFSP/PESC 485
CSDP/PSDC 344
FREMP 116
INF 110
JAI 579
RELEX 517

ISHOD POSTUPKA

od:	Glavno tajništvo Vijeća
dana:	20. lipnja 2016.
za:	delegacije
Br. preth. dok.:	10138/16 COHOM 72 COPS 188 CFSP/PESC 478 CSDP/PSDC 338 FREMP 111 INF 108 JAI 570 RELEX 513
Predmet:	Godišnje izvješće EU-a o ljudskim pravima i demokraciji u svijetu za 2015. – tematski dio

Za delegacije se u Prilogu nalazi Godišnje izvješće EU-a o ljudskim pravima i demokraciji u svijetu za 2015. – tematski dio, koje je Vijeće usvojilo na 3477. sastanku održanome 20. lipnja 2016.

**GODIŠNJE IZVJEŠĆE EU-A
O LJUDSKIM PRAVIMA I DEMOKRACIJI
U SVIJETU ZA 2015.**

Tematski dio

(Vijeće za vanjske poslove, 20. lipnja 2016.)

Sadržaj

Sadržaj.....	2
1. Uvod	3
2. Pristup EU-a sukobima i krizama temeljen na ljudskim pravima	11
3. Rješavanje glavnih izazova u području ljudskih prava i demokracije.....	22
4. Ljudska prava u vanjskim politikama EU-a	48

1. Uvod

U kontekstu nestabilnosti i sukoba na Bliskom istoku i dijelovima Azije i Afrike, migracijske krize koja je uslijedila te opetovanih terorističkih napada na civile, 2015. bila je godina izvanrednih izazova za Europsku uniju i općenito za međunarodnu zajednicu. ISIL/Daiš proširio je svoj doseg na dijelove Sirije i Iraka te počinio masovne zločine i napade na ljudska prava, osobito se usmjerivši na manjinske skupine. U mnogim drugim dijelovima svijeta svjedočili smo ozbiljnim kršenjima ljudskih prava i zabrinjavajućem trendu zlostavljanja aktivista i civilnog društva te napada na njih .

EU je u 2015. usvojio novi **Akcijski plan EU-a za ljudska prava i demokraciju (2015. – 2019.)**¹ u kojem se utvrđuju prioriteti i strategija EU-a za sljedećih pet godina. Cilj ovog Akcijskog plana nastavak je provedbe **Strateškog okvira za ljudska prava i demokraciju iz 2012.**² s dovoljno prostora za prilagodbu da bi se moglo odgovoriti na nove izazove. Njegov je cilj također bolje rješavanje problema usmjerenim djelovanjem te sustavnom i koordiniranom upotrebom svih instrumenata EU-a, posebice smjernica, alata i drugih dogovorenih stajališta EU-a te raznih vanjskih financijskih instrumenata, osobito Europskog instrumenta za demokraciju i ljudska prava. Akcijski plan sastavljen je na temelju zajedničke komunikacije pod nazivom „Ljudska prava kao trajni prioritet programa EU-a”³ koju su predstavile Visoka predstavnica i Europska komisija.

¹ *Akcijski plan EU-a za ljudska prava i demokraciju:*
http://eeas.europa.eu/human_rights/docs/eu_action_plan_on_human_rights_and_democracy_en.pdf. Novi akcijski plan podijeljen je na sljedećih **pet poglavlja**: **I.** Povećanje odgovornosti lokalnih aktera **II.** Suočavanje s izazovima u području ljudskih prava **III.** Osiguravanje sveobuhvatnog pristupa sukobima i krizama koji se temelji na ljudskim pravima **IV.** Poticanje bolje usklađenosti i dosljednosti i **V.** Djelotvornija politika EU-a za potporu ljudskih prava i demokracije.

² Vijeće Europske unije, *Strateški okvir EU-a i Akcijski plan za ljudska prava i demokraciju*, 11737/12, 25. lipnja 2012.

<http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-11737-2012-INIT/en/pdf> ,

³ JOIN(2015) 16 završna verzija.
<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:52015JC0016&rid=2>

Posebni predstavnik EU-a za ljudska prava Stavros Lambrinidis, imenovan 2012., pod nadležnošću Visoke predstavnice / potpredsjednice Komisije (VP/PP) nastavio je s radom na povećanju dosljednosti, učinkovitosti i vidljivosti pitanja ljudskih prava u vanjskoj politici EU-a. U 2015. ključan naglasak stavljen je na jačanje suradnje EU-a u području ljudskih prava sa strateškim partnerima koji imaju važnu pristunost na regionalnoj i multilateralnoj razini, među ostalim uzvratnim posjetima Meksiku, Brazilu, Kini i Južnoj Africi; jačim naglaskom na susjedstvo EU-a, među ostalim prvim posjetima Maroku i Azerbajdžanu; nastavkom intenzivne suradnje s odabranim zemljama u tranziciji, među ostalim Mjanmarom/Burmom i Bahreinom i pokretanjem prvih rasprava o ljudskim pravima s Kubom; te povećanjem vidljivosti suradnje EU-a s UN-om i regionalnim mehanizmima za ljudska prava u svrhu poticanja regionalne odgovornosti te promicanja univerzalnosti ljudskih prava, među ostalim pokretanjem prvog dijaloga o politikama u području ljudskih prava s mehanizmima za ljudska prava Udruženja država jugoistočne Azije (ASEAN) i produbljenjem suradnje s Afričkom unijom.

U pogledu tema posebni predstavnik EU-a za ljudska prava nastavio je veliku pažnju posvećivati osnaživanju branitelja ljudskih prava i civilnog društva te hvatanju u koštac sa sve težom situacijom s kojom se oni suočavaju u mnogim zemljama. Glavni ciljevi nekoliko misija i popratnih kontakata u 2015. bili su smanjenje oštih mjera i nove restriktivne zakone o nevladinim organizacijama, rad na oslobađanju branitelja ljudskih prava, uspostava učinkovitijih mehanizama potpore te napori u smjeru ponovne uspostave dijaloga potrebnog za rješavanje tih pitanja.

Posebni predstavnik EU-a za ljudska prava posjetio je u 2015. gotovo dvadeset zemalja, održao govore na brojnim multilateralnim sastancima na visokoj razini te sudjelovao na sastancima sa stotinama ključnih dionika iz vlada, međunarodnih organizacija i civilnog društva. Time je također nastojao povećati učinkovitost i vidljivost EU-a kao najistaknutijeg svjetskog aktera u području ljudskih prava te zagovarati ključne prioritete EU-a, među ostalim slobodu izražavanja i udruživanja, prava žena i djece, borbu protiv mučenja, nediskriminaciju, ukidanje smrtne kazne, ekonomska, socijalna i kulturna prava, poslovanje i ljudska prava te promicanje odgovornosti za kršenje ljudskih prava.

Na **multilateralnoj razini** EU se i dalje snažno zalagao za univerzalno promicanje i zaštitu ljudskih prava, posebice radom u Trećem odboru Opće skupštine Ujedinjenih naroda, Vijeću Ujedinjenih naroda za ljudska prava te također specijaliziranim agencijama UN-a poput Međunarodne organizacije rada (ILO). U tim kontekstima EU je promicao svoje tematske prioritete i prioritete za pojedine zemlje te surađivao sa zemljama iz svih regija kako bi ostvario svoje ciljeve. EU je također podupirao uključivanje pitanja ljudskih prava u rad Ujedinjenih naroda (UN) na široj razini te promicao pristup temeljen na ljudskim pravima u vezi s ciljevima održivog razvoja usvojenima u rujnu 2015. u okviru Programa do 2030. Vijeće je u veljači usvojilo zaključke o prioritetima EU-a na forumima UN-a za ljudska prava⁴. EU se nastavio služiti godišnjim strateškim planom rada, dogovorima o podjeli opterećenja s državama članicama EU-a i ciljanim djelovanjem kako bi učinkovitije sudjelovao na tim forumima. EU je također blisko surađivao s Uredom visokog povjerenika Ujedinjenih naroda za ljudska prava (OHCHR), Vijećem Europe i Organizacijom za europsku sigurnost i suradnju (OESS).

⁴ 6012/16: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6012-2016-INIT/hr/pdf>

Instrumenti EU-a

EU na raspolaganju ima širok raspon politika, alata i instrumenata za promicanje i obranu ljudskih prava. To uključuje javnu diplomaciju (izjave i deklaracije EU-a), diskretnije diplomatske instrumente (demarševe⁵ i političke dijaloge), ali i smjernice o ljudskim pravima i strategije o ljudskim pravima za pojedine zemlje, redovite dijaloge o ljudskim pravima te projekte financijske suradnje, među ostalim i potporu civilnom društvu. EU nastoji osigurati najbolje moguće međudjelovanje tih instrumenta, tj. upotrebljavati ih na najučinkovitiji i međupovezan način kako bi ostvario najbolje rezultate. Pitanja ljudskih prava ne bi trebala biti ograničena na primjerice dijaloge o ljudskim pravima već su ona uključena u dnevne redove drugih sastanaka, među ostalim u političke ili druge dijaloge (primjerice o liberalizaciji viznog režima) i sastanke na vrhu.

Smjernice o ljudskim pravima: EU je usvojio 11 smjernica⁶ u kojima se utvrđuju prioriteta područja vanjskog djelovanja. Najnovije usvojene smjernice one su o slobodi vjeroispovijesti ili uvjerenja i slobodi izražavanja na internetu i izvan njega. Prvenstvena im je namjena služiti kao praktično sredstvo za usmjeravanje aktera EU-a diljem svijeta pri provedbi prioriteta EU-a u području ljudskih prava na lokalnoj razini. Smjernice se redovito ažuriraju.

Strategije o ljudskim pravima za pojedine zemlje: te strategije delegacije EU-a u velikoj mjeri pripremaju na lokalnoj razini, a temelje se na analizi stanja ljudskih prava u pojedinoj zemlji. Te strategije postale su ključne za osiguravanje dosljednosti politika. U njima su navedeni glavni prioriteti za djelovanje EU-a u području ljudskih prava i demokracije, utvrđeni dugoročni i kratkoročni ključni ciljevi te opisane konkretne aktivnosti koje treba provesti kako bi se postigli ti ciljevi u dotičnoj zemlji.

⁵ Demarš je vrsta diplomatskog zastupanja. Riječ je o uspostavi službenog kontakta s predstavnikom treće zemlje ili međunarodne organizacije s ciljem uvjeravanja ili obavješćivanja vlade o određenom pitanju ili prikupljanja njezina službenog stajališta. Može biti u pisanom ili usmenom obliku.

⁶ Potpuni popis 11 smjernica EU-a o ljudskim pravima potražite na sljedećoj adresi:
http://eeas.europa.eu/human_rights/docs/index_en.htm

Dijalozi o ljudskim pravima: Tijekom godina dijalozi o ljudskim pravima uspostavljaju se sa sve većim brojem zemalja. Ciljevi tih dijaloga obuhvaćaju rasprave o pitanjima od uzajamnog interesa i poboljšanje suradnje u području ljudskih prava na multilateralnim forumima poput Ujedinjenih naroda te pružanje mogućnosti EU-u da svoju zabrinutost o kršenjima ljudskih prava podijeli s partnerskim zemljama, prikupljanje podataka i nastojanje da se poboljša stanje ljudskih prava u dotičnoj partnerskoj zemlji. Ti dijalozi ključni su instrumenti EU-a za bilateralno djelovanje u području ljudskih prava, među ostalim i u vezi s posebnim temama kao što su mučenje, smrtna kazna, sloboda vjeroispovijesti ili uvjerenja, sloboda izražavanja na internetu i izvan njega, invaliditet, prava žena i djece, temeljna prava i načela na radu te suradnja u okviru međunarodnih foruma.

EU je 2015. održao službene dijaloge i savjetovanja o ljudskim pravima s 34 partnerske zemlje i regionalne skupine. Nastavili su se dijalozi s Egiptom i Tunisom (s objema zemljama posljednji dijalog održan je u 2010.) te prvi put od 2009. s Bjelarusom. Osim toga, dijaloge s EU-om vodio je veliki broj zemalja od 79 afričkih, karipskih i pacifičkih zemalja koje su stranke Sporazuma iz Cotonoua.

Prije dijaloga o ljudskim pravima u Bruxellesu i zemlji domaćinu dijaloga odvijaju se savjetovanja s civilnim društvom. Također se održavaju izvješćivanja o rezultatu dijaloga. Uz političke forume i dijaloge tijekom čitave godine održavaju se tehnički sastanci s organizacijama civilnog društva u okviru kojih EU razmjenjuje informacije o aktivnostima i politikama. U svibnju 2015. s **Tunisom** je organizirana inovativna inicijativa za sudjelovanje u „trijalogu” između civilnog društva, vlade Tunisa i EU-a, nakon dijaloga EU i Tunisa o ljudskim pravima.

EU na forumima UN-a za ljudska prava

Partnerstvo EU-a i UN-a u području ljudskih prava: EU je snažni zagovaratelj rada tijela UN-a za ljudska prava te promiče fleksibilan, djelotvoran i učinkovit sustav UN-a za ljudska prava. EU podupire visokog povjerenika i njegovo osoblje u njihovu radu u području ljudskih prava na svjetskoj razini. EU promiče potpunu suradnju s posebnim postupcima Vijeća UN-a za ljudska prava, među ostalim osiguravanjem neometanog pristupa i kontakta nositelja mandata s pojedincima i civilnim društvom. EU ne posustaje u svojoj predanosti ugovornim tijelima UN-a te se njihovim nalazima i preporukama služi u svom radu u pojedinačnim zemljama. Nadalje, EU podržava Univerzalni periodični pregled (UPP) te poziva sve zemlje da u potpunosti surađuju u tom procesu, među ostalim osiguravanjem popratnog djelovanja u vezi s preporukama.

70. zasjedanje Opće skupštine UN-a (Treći odbor): Treći odbor (socijalna, humanitarna i kulturna pitanja) obradio je u okviru 70. zasjedanja Opće skupštine UN-a u listopadu/studenome 2015. oko 60 rezolucija, pri čemu se jaka aktivnost EU-a odražavala u devet danih formalnih izjava te preuzimanju riječi u okviru više od 45 interaktivnih dijaloga s dužnosnicima UN-a, nositeljima mandata u vezi s ljudskim pravima i visokim povjerenikom za ljudska prava. EU je predstavio inicijative o slobodi vjeroispovijesti ili uvjerenja, pravima djeteta (zajedno s GRULAC-om⁷) Demokratskoj Narodnoj Republici Koreji (zajedno s Japanom) i Mjanmaru/Burmi, od kojih su sve usvojene uz značajnu potporu te je podupro niz partnerskih inicijativa, među ostalim rezolucije o Iranu, Siriji i braniteljima ljudskih prava.

Vijeće Ujedinjenih naroda za ljudska prava, sjednice od 28. do 30. i dvije posebne sjednice:

Za Vijeće za ljudska prava 2015. bila je također godina ispunjena aktivnostima, u kojoj su održane tri redovne sjednice dopunjene dvjema posebnim sjednicama: prva je održana 1. travnja u svjetlu terorističkih napada te povreda i kršenja ljudskih prava koje je počinila teroristička skupina Boko Haram, dok je druga održana 17. prosinca na temu „sprečavanja daljnjeg pogoršanja stanja ljudskih prava u Burundiju”.

⁷ GRULAC – Skupina latinoameričkih i karipskih država

Međunarodna organizacija rada (ILO), Međunarodna konferencija rada i Upravno vijeće: U okviru Međunarodne organizacije rada EU je u 2015. dao 55 izjava tijekom 104. sjednice Međunarodne konferencije rada, 323., 324. i 325. sastanka Upravnog vijeća, kao i tijekom dva tripartitna sastanka. EU i njegove države članice poduprli su temeljna načela i prava na radu, održivi razvoj, zaštitu radnika, osobito od neprihvatljivih oblika rada, kao i praćenje napretka prema dostojanstvenim uvjetima rada. Osvrnuli su se na kršenja temeljnih standarda rada o prisilnom radu u Eritreji, Mauritaniji, Mjanmaru i Kataru, dječjem radu u Kamodži i Kamerunu te slobodi udruživanja u Bangladešu, Bjelarusu, Fidžiju, Gvatemali i Svaziju. EU je također snažno podupro rad jedinstvenog mehanizma za nadzor standarda Međunarodne organizacije rada.

Europski instrument za demokraciju i ljudska prava

Europski instrument za demokraciju i ljudska prava (EIDHR) jedan je od ključnih instrumenata za vanjsko financiranje korištenih za promicanje i podupiranje demokracije i ljudskih prava širom svijeta. Oslanjajući se na svoju ključnu prednost, a to je sposobnost djelovanja bez potrebe za pristankom države domaćina, EIDHR je u stanju usmjeriti se na osjetljiva pitanja i inovativne pristupe te izravno surađivati s izoliranim ili marginaliziranim organizacijama civilnog društva.

U usporedbi s programskim razdobljem od 2007. do 2013., EIDHR je u programskom razdoblju od 2014. do 2020. prilagođen kako bi se mogao nositi s novim okolnostima, više je strateški usmjeren i postupovno jednostavan za uporabu. Proračun EIDHR-a povećan je čime je EU-u omogućeno pružanje veće potpore za razvoj uspješnih civilnih društava i njihove posebne uloge ključnih aktera za pozitivne promjene i podupiranje ljudskih prava i demokracije. To uključuje povećavanje kapaciteta EU-a za brzo reagiranje na hitne situacije u području ljudskih prava i veću potporu za međunarodne i regionalne mehanizme za zaštitu ljudskih prava.

Potpora se osigurava i za provedbu misija za promatranje izbora, daljnje postupanje u vezi s njihovim preporukama i poboljšanje demokratskih i izbornih procesa. Također, posebni ciljevi EIDHR-a bolje su definirani u odnosu na zaštitu ljudskih prava i potporu demokratskim procesima, uključujući posebno:

- strože sročeni tekst o ulozi civilnog društva, uključujući posebno upućivanje na suradnju između civilnog društva i lokalnih vlasti i relevantnih državnih institucija;
- jači naglasak na svakoj ugroženoj skupini (nacionalnim, etničkim, vjerskim i jezičnim manjinama, ženama, lezbijkama, homoseksualcima, biseksualcima, transrodnim i interseksualnim osobama (pripadnicima skupine LGBTI), autohtonim narodima);
- jači naglasak na gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima.

2. Pristup EU-a sukobima i krizama temeljen na ljudskim pravima

Uključivanje ljudskih prava u sprečavanje sukoba, upravljanje krizama i tranzicijsko pravosuđe.

Sukobi i krize utjecali su u 2015. na živote milijuna civila. Teške povrede međunarodnog humanitarnog prava i prava o ljudskim pravima česte su u mnogim oružanim sukobima. Predanost EU-a ljudskim pravima obuhvaća uključivanje pitanja ljudskih prava u sve njegove politike i instrumente financiranja koji se bave tim pitanjima.

EU je u 2015. poduzeo dodatne korake kako bi svoje politike u području ljudskih prava i rodni pitanja uvrstio u planiranje, provedbu, odvijanje i procjenu **misija i operacija zajedničke sigurnosne i obrambene politike (ZSOP)**.

U skladu s postupcima za upravljanje krizama iz 2013.⁸ o ljudskim pravima i rodni pitanjima raspravljalo se tijekom procesa planiranja novih misija i operacija, dok je analiza stanja ljudskih prava i rodni pitanja uključena u dokumente za planiranje ZSOP-a. Godine 2015. u većini misija i operacija ZSOP-a postojali su savjetnici ili kontaktne točke za ljudska prava i rodna pitanja. Među zadaće savjetnika i kontaktnih točaka ubraja se uključivanje ljudskih prava i rodni pitanja u rad misije ili operacije, kao i provedba konkretnih aktivnosti.

Ljudska prava i rodna pitanja uključena su i u mnoge edukacije ZSOP-a, tj. u orijentacijski tečaj ZSOP-a, osposobljavanje prije odlaska na teren te tečajeve u vezi s reformom sigurnosnog sektora (SSR) koje organiziraju razne države članice u okviru Europske akademije za sigurnost i obranu (EASO). U tečajevima za voditelje misija visoke i više razine također je stavljen naglasak na ljudska prava i rodna pitanja. Specijalizirano osposobljavanje u vezi s ljudskim pravima, rodni pitanjima, djecom i oružanim sukobima, zaštitom civila i sprječavanjem sukoba također je dostupno putem EASO-a i drugih inicijativa država članica.

⁸ 7660/2/13 REV 2:
<http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7660-2013-REV-2/en/pdf>

Tijekom 2015. EU je imao važnu ulogu, među ostalim zahvaljujući tehničkim savjetima **Savjetodavne misije u Ukrajini (EUAM)**, u razvoju ukrajinske nacionalne strategije za ljudska prava koju je predsjednik Petro Porošenko odobrio u kolovozu 2015. te akcijskog plana za provedbu te strategije u razdoblju 2016. – 2020. Savjetnici misije EUAM sudjelovali su u radnim skupinama te dostavili preporuke koje su bile uključene u konačni nacrt akcijskog plana. Ključni doprinos EUAM-a obuhvatio je savjete o borbi protiv mučenja i nečovječnog postupanja, zaštiti prava zatvorenika, suštinskim reformama zatvorskog sustava, osiguranju prava na pošteno suđenje, pravu na privatnost i slobodi mirnog okupljanja. EUAM se zalagao za rodnu ravnopravnost, ratifikaciju Istanbulske konvencije (za sprečavanje nasilja u obitelji i nasilja nad ženama te borbu protiv njega) te usvajanje nacionalnog akcijskog plana za provedbu Rezolucije Vijeća sigurnosti UN-a 1325 (koja se bavi utjecajem rata na žene i mogućom ulogom žena u rješavanju sukoba).

U studenome 2015. Vijeće je donijelo zaključke i okvir politike EU-a u vezi s potporom **tranzicijskom pravosuđu**⁹. Pritom je EU posao prva regionalna organizacija koja ima posebnu strategiju u vezi s tranzicijskim pravosuđem. Okvir politike pokazuje predanost EU-a tranzicijskom pravosuđu i jača usklađenost djelovanja EU-a. Također nudi smjernice EU-u i osoblju država članica EU-a.

Na praktičnoj razini EU je ostao aktivan na terenu djelujući u zemljama u tranziciji svojim odgovorom na krizne situacije, sprječavanjem sukoba, oporavkom nakon sukoba te mjerama u vezi sa sigurnošću i razvojem. O tom pitanju raspravljalo se za vrijeme više od desetak političkih dijaloga s partnerskim zemljama tijekom 2015. U listopadu je imenovan izaslanik EU-a za kolumbijski mirovni proces kako bi pomogao u provedbi mirovnog sporazuma sklopljenog 23. rujna u toj zemlji. Organizirano je i osposobljavanje tijekom cijele godine za osoblje EU-a i država članica koje radi na pitanjima tranzicijskog pravosuđa.

⁹ 13576/15: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-13576-2015-INIT/hr/pdf>

EU i dalje daje jedan od najvećih financijskih doprinosa inicijativama za tranzicijsko pravosuđe diljem svijeta, osiguravajući sredstva za pravosuđe, inicijative za otkrivanje istine, institucionalne reforme i programe odštete, među ostalim i podupiranjem civilnog društva i udruga žrtava. Projekti financirani u 2015. kretali su se u rasponu od malog pilot projekta u Demokratskoj Republici Kongo (DRK) kojime se podupire pristup pravosuđu za žrtve do pružanja potpore na velikoj razini za osposobljavanje tužitelja i promidžbenih kampanja za UN-ov Međunarodni kazneni sud za bivšu Jugoslaviju (MKSJ). EU je također podupirao pristup žrtava pravosuđu putem globalnog programa za rodno osjetljivo tranzicijsko pravosuđe provedenog zajedno s organizacijom UN Women.

EU je u okviru podrške tranzicijskom pravosuđu i dalje blisko surađivao s UN-om (posebice s posebnim izvjestiteljem za promicanje istine, pravde, ratne odštete i jamstva neponavljanja zločina), regionalnim organizacijama i civilnim društvom.

EU je nastavio provoditi mjere kako bi osigurao da počinitelji genocida, ratnih zločina i zločina protiv čovječnosti odgovaraju za svoje postupke te kako bi ostvario pravdu za žrtve tih zločina. U tom kontekstu, EU je nastavio podupirati **Međunarodni kazneni sud (MKS)**¹⁰, ponajprije pružanjem političke potpore sudu na multilateralnim forumima poput Vijeća sigurnosti UN-a i Vijeća UN-a za ljudska prava. EU je pružio financijsku pomoć Sudu i akterima civilnog društva u cilju potpore nastojanja Suda.

Primjer takve potpore bilo je kontinuirano zalaganje EU-a za univerzalnost Rimskog statuta i promicanje boljeg razumijevanja mandata MKS-a. EU je nastavio poduzimati sve napore kako bi unaprijedio taj proces s trećim zemljama, osobito u okviru dijaloga o ljudskim pravima, sustavnim kampanjama demarševa diljem svijeta, organizacijom posebnih lokalnih ili regionalnih seminara, sustavnim uključivanjem klauzula u sporazumima s trećim zemljama, poticanjem ratifikacije ili pristupanja Statutu MKS-a te ponudom pomoći u provedbi ili financijskom podrškom za organizacije civilnog društva koje se zalažu za univerzalnost Rimskog statuta.

¹⁰ U skladu s Odlukom Vijeća 2011/168/ZVSP od 21. ožujka 2011. i Sporazumom o suradnji i pomoći iz 2006.

EU i njegove države članice imale su vodeću ulogu u naporima za jačanje suradnje sa Sudom. EU je posebice poduzimao usklađene mjere kako bi poticao potpunu suradnju država s MKS-om, među ostalim brzo izvršavanje uhiđenih naloga. Odgovor EU-a na nesuradnju trećih država s Međunarodnim kaznenim sudom osobito je bio usmjeren na način na koji EU i njegove države članice mogu odgovoriti na slučajeve nesuradnje, na postojane ili opetovane slučajeve nesuradnje te kad je potrebno izbjegavati sporedne kontakte s pojedincima za koje vrijedi uhiđbeni nalog koji je izdao MKS. Dobar je primjer odgovor EU-a na posjet sudanskog predsjednika Al-Bashira Južnoj Africi u lipnju 2015.¹¹

Konačno, EU je i dalje u potpunosti predan provedbi načela komplementarnosti sadržanog u Rimskom statutu. U tu svrhu, EU je pružio operativne smjernice o premošćivanju jaza između međunarodnog pravosuđa i nacionalnih pravosudnih sustava. U državi Côte d'Ivoire EU je primjerice doprinio jačanju sektora pravosuđa i pritvora. Posebni prioritet dan je rehabilitaciji sudskog sustava kako bi se građanima omogućio pravedan pristup.

EU je i dalje glavni zagovornik **međunarodnog humanitarnog prava (MHP)** i humanitarnih načela. Primjerice, povjerenik EU-a za humanitarnu pomoć i upravljanje krizama Christos Stylianides u svojim je izjavama o napadima na Međunarodni odbor Crvenog križa u Jemenu 25. kolovoza i 2. rujna 2015. pozvao sve sukobljene strane da poštuju međunarodno humanitarno pravo te da prestanu provoditi ciljane napade na humanitarne radnike. U izjavi od 18. rujna 2015. o napadu na civilna područja sirijskog grada Alepa povjerenik je osudio sve neselektivne napade na civile i pozvao sve sukobljene strane da poštuju međunarodno humanitarno pravo i zaštitu civila. Jednako tako, u izjavi o zračnim napadima na bolnicu organizacije Liječnici bez granica u afganistanskom gradu Kunduzu 3. listopada 2015. povjerenik je pozvao sve sukobljene strane da poštuju međunarodno humanitarno pravo i osiguraju zaštitu zdravstvenih ustanova i humanitarnih radnika.

¹¹ 150614_02_en, Bruxelles, 14/06/2015:
http://eeas.europa.eu/statements-eeas/2015/150614_02_en.htm

Nastavio je provoditi Smjernice EU-a o međunarodnom humanitarnom pravu iz 2005. (ažurirane 2009.), u kojima se navode operativna sredstva za Europsku uniju i njezine institucije i tijela za promicanje usklađenosti s međunarodnim humanitarnim pravom. Smjernicama se također promiče usklađenost trećih država i nedržavnih aktera s međunarodnim humanitarnim pravom. EU je nastavio ulagati napore u veće sudjelovanje u glavnim instrumentima međunarodnog humanitarnog prava i drugim relevantnim pravnim instrumentima koji utječu na međunarodno humanitarno pravo¹².

Kako bi poboljšao provedbu međunarodnog humanitarnog prava na nacionalnoj razini, EU je nastavio podupirati države u njihovim naporima da donesu nacionalno zakonodavstvo relevantno za njihove obveze u okviru međunarodnog humanitarnog prava. Primjerice, EU je u kontaktu s iračkom vladom zagovarao da Irak pristupi Dopunskom protokolu II. uz Ženevske konvencije, što bi omogućilo potpunu primjenu međunarodnog humanitarnog prava u kontekstu nemeđunarodnih oružanih sukoba. EU je također financirao programe za izgradnju učinkovitih i odgovornih sigurnosnih i pravosudnih sektora.

EU je nastavio promicati i podupirati širenje publikacija o međunarodnom humanitarnom pravu te edukacija u vezi s time unutar EU-a i u trećim zemljama, osobito u odnosu na nacionalna tijela naoružane nevladine aktere i humanitarne aktere. Primjerice, u edukativnom planu misija osposobljavanja EU-a za Somaliju i Mali obuhvaćeno je osposobljavanje u području ljudskih prava i međunarodnog humanitarnog prava.

Međunarodni odbor Crvenog križa (MOCK) i dalje je važan partner u pružanju osposobljavanja u području međunarodnog humanitarnog prava te njegova širenja te i dalje prima sredstva EU-a u tu svrhu.

¹² Uz potpuno poštovanje nadležnosti dodijeljene EU-u i ograničenja koje se EU-u nameću u pitanjima povezanim s međunarodnim humanitarnim pravom Ugovorom o Europskoj uniji (UEU) i Ugovorom o funkcioniranju Europske unije (UFEU) kako je izmijenjen Ugovorom iz Lisabona.

Povodom **32. konferencije međunarodnog Crvenog križa i Crvenog polumjeseca** održane od 8. do 10. prosinca 2015., EU, njegove države članice te nacionalna društva Crvenog križa preuzeli su niz ambicioznih zajedničkih obveza¹³. Cilj tih obveza jest, između ostalog, jačanje poštovanja međunarodnoga humanitarnog prava, jačanje međunarodnog humanitarnog prava kojim se štiti osobe lišene slobode, promicanje i širenje međunarodnog humanitarnog prava, povećavanje poštovanja i zaštite medicinskih misija za vrijeme oružanih sukoba ili drugih kriznih situacija i sprečavanje seksualnog i rodno uvjetovanog nasilja za vrijeme oružanih sukoba ili nakon katastrofa i drugih kriznih situacija te odgovarajući odgovor na takvo nasilje.

Migranti, izbjeglice i tražitelji azila

Tijekom 2015. Europa je bila suočena s nezapamćenim tokovima izbjeglica, tražitelja azila i nezakonitih migranata, uključujući značajni porast udjela djece u broju migranata, što je dovelo do humanitarne krize na Sredozemlju i uzduž zapadnobalkanske migracijske rute, uključujući opetovane slučajeve tragičnog gubitka života na moru.

¹³ <http://rcrcconference.org/international-conference/pledges/>.

Suočen s tim velikim izazovom EU je nastojao osigurati da zaštita ljudskih prava bude prioritet u njegovu odgovoru. Europsko vijeće u svojoj izjavi od 23. travnja¹⁴ i zaključcima od 25. i 26. lipnja¹⁵ složilo se da je potreban brz i učinkovit odgovor na humanitarnu krizu te istovremeno osmislilo srednjoročnu i dugoročnu strategiju te ojačalo suradnju s trećim zemljama podrijetla i tranzita. U Europskom migracijskom programu¹⁶ koji je u svibnju usvojila Komisija, prioritet je poštovanje ljudskih prava u svim stupovima djelovanja. Afrički i europski čelnici koji su se okupili na sastanku na vrhu u Valletti 11. i 12. studenoga naglasili su važnost zaštite ljudskih prava migranata, a akcijski plan¹⁷ usvojen na tom sastanku na vrhu obuhvaća niz jasnih obveza u tom pogledu, među ostalim: olakšavanje pristupa pravosuđu, pravnoj pomoći, zaštiti svjedoka, zdravlju i sociopsihološkoj potpori za izbjeglice, migrante i tražitelje azila; potporu zemljama u nastojanju da pristupe Konvenciji o statusu izbjeglica iz 1951. i njezinu Protokolu iz 1967. te da se usklade s njima; jačanje kapaciteta zemalja domaćina za zaštitu; te rješavanje pitanja kršenja ljudskih prava koja doprinose nestabilnosti. Isto tako, na konferenciji na visokoj razini o istočnosredozemnoj i zapadnobalkanskoj ruti održanoj 8. listopada u Luxembourg ponovno je izražena čvrsta predanost poštovanju dostojanstva migranata i izbjeglica te njihovih ljudskih prava što je preneseno u konkretne operative mjere izjavom čelnika o izbjegličkim tokovima duž zapadnobalkanske rute usvojenom 25. listopada¹⁸.

¹⁴ 204/15: <http://www.consilium.europa.eu/hr/press/press-releases/2015/04/23-special-euco-statement/>

¹⁵ 500/15: <http://www.consilium.europa.eu/hr/press/press-releases/2015/06/26-euco-conclusions/>

¹⁶ COM(2015) 240 završna verzija: [http://eur-lex.europa.eu/legal-](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:52015DC0240&qid=1465546809512&from=HR)

[content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:52015DC0240&qid=1465546809512&from=HR](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:52015DC0240&qid=1465546809512&from=HR)

¹⁷ 809/15: <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2015/11/12-valletta-final-docs/>

¹⁸ http://ec.europa.eu/news/2015/docs/leader_statement_final.pdf

Ljudska su prava već dugo prioritet u suradnji EU-a s trećim zemljama u okviru krovne vanjske politike u području migracija – Globalnog pristupa migraciji i mobilnosti (GAMM)¹⁹, koji obuhvaća ljudska prava migranata i izbjeglica kao horizontalno pitanje. EU je u 2015. nastavio podupirati projekte u partnerskim zemljama za poboljšanje uvjeta zadržavanja migranata, aktivnosti za poboljšanje postupanja s djecom migrantima bez pratnje, projekte izgradnje kapaciteta kako bi se podupro razvoj boljih sustava zaštite izbjeglica te projekte za poboljšanje pristupa migranata pravosuđu. U okviru paketa za migraciju od 9. rujna Europska komisija dodijelila je 1,8 milijarde EUR za uspostavu uzajamnog fonda EU-a za Afriku²⁰ kojim će se, među ostalim, financirati projekti kojima se osigurava bolja zaštita migranata, izbjeglica i tražitelja azila te podupiru zajednice koje ih primaju. Prvi paketi pomoći regionalnog uzajamnog fonda EU-a za odgovor na krizu u Siriji²¹ (fond Madad) u iznosu od 390 milijuna EUR doneseni su u 2015. Uzajamnim fondom pružit će se pomoć oko 1,5 milijuna sirijskih izbjeglica, kao i domaćinskim zajednicama u Jordanu, Libanonu, i Turskoj, posvećena obrazovanju, otpornosti i lokalnom razvoju, zdravlju, pristupu vodi i sanitarnim uslugama i sigurnosti hrane te namijenjena djeci i mladima. U studenome 2015. EU je pokrenuo Instrument za izbjeglice u Turskoj, kojim će se osigurati 3 milijarde EUR pomoći sirijskim izbjeglicama u Turskoj. EU je nastavio pružati potporu Regionalnom programu za razvoj i zaštitu za izbjeglice iz Sirije u Iraku, Jordanu i Libanonu, a u 2015. pokrenuta su dva nova regionalna programa za razvoj i zaštitu u državama Roga Afrike i u sjevernoj Africi. Zaštita ljudskih prava migranata i izbjeglica ključna je sastavnica tih programa.

U okviru globalnog poziva na podnošenje prijedloga EIDHR-a pet milijuna EUR dodijeljeno je projektima potpore ljudskim pravima migranata, među ostalim, tražitelja azila u trećim zemljama i interno raseljenih osoba, kao i osoba bez državljanstva. Na taj način nadopunjuje se globalna akcija civilnog društva u vrijednosti od 11,5 milijuna EUR pokrenuta 2014., a koja je bila posvećena zaštiti i promicanju prava ugroženih migranata i žrtava trgovine ljudima.

¹⁹ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52011DC0743&from=EN>

²⁰ http://ec.europa.eu/europeaid/regions/africa/eu-emergency-trust-fund-africa_en

²¹ http://ec.europa.eu/enlargement/neighbourhood/countries/syria/madad/index_en.htm

Tijekom godine o pitanjima prava migranata sustavno se raspravljalo u dijalozima o politikama u području ljudskih prava s partnerskim zemljama, dok su partnerstva za mobilnost poslužila kao okvir za sustavni razgovor o pitanjima ljudskih prava prilikom dijaloga o migracijskim politikama s trećim zemljama. Uspostavljeno je osam takvih partnerstava za mobilnost, a pregovori su u tijeku s Bjelarusom i Libanom.

Savjetnici za ljudska prava, pravo o izbjeglicama i rodna pitanja angažirani su za operaciju EUNAVFOR MED Sophia²² koja je predana tome da njezini zaposlenici prođu obuku o ljudskim pravima i humanitarnom pravu. Do kraja 2015. zahvaljujući toj operaciji iz mora je spašeno 7000 ljudi.

Trgovina ljudima sastavni je element Europskog migracijskog programa i Europskog programa sigurnosti. EU je u 2015. trgovini ljudima dao prioritet u novom Akcijskom planu za ljudska prava i demokraciju, kao i u novom okviru za aktivnosti EU-a u vezi s rodnom ravnopravnošću i poboljšanjem položaja žena u vanjskim odnosima EU-a 2016. – 2020. u kojem je jedan od prioriteta eliminacija trgovine djevojčicama i ženama za sve oblike iskorištavanja. Na sastanku na vrhu u Valletti politički su čelnici iskazali daljnju predanost pružanju zaštite, potpore i pomoći žrtvama trgovine ljudima, posebnu pažnju pridajući ugroženim skupinama kao što su žene i djeca.

EU je također pojačao napore u borbi protiv prisilnog rada, na unutarnjem i vanjskom planu, aktivno promičući ratifikaciju Protokola iz 2014. uz Konvenciju o prisilnom radu iz 1930. (br. 29) Međunarodne organizacije rada.²³

²² Pomorske snage Europske unije – Sredozemlje. Operacija Sophia

²³ Odluke Vijeća (EU) 2015/2037 i (EU) 2015/2071.

Borba protiv terorizma

Europa se u 2015. suočila s terorističkim napadima i neuspjelim pokušajima napada u brojnim dijelovima kontinenta, a koji su rezultirali velikim brojem ljudskih žrtava i utjecali na svakodnevni život. Poticanje na terorizam uglavnom je dolazilo iz inozemstva (ISIL/Daiš), no terorističke činove većinom su u djelo proveli građani EU-a.

Terorističke organizacije diljem svijeta i dalje su odgovorne za teška i ozbiljna kršenja ljudskih prava. Terorističke organizacije poput ISIL-a/Daiša, Al Qaide, Boko Harama i drugih svakodnevno čine djela ekstremnog nasilja poput ubojstava, silovanja, ropstva, mučenja, otmica i iznuda. Europska unija i njezine države članice snažno sudjeluju s partnerima u borbi protiv terorističkih organizacija te glavnih uzroka terorizma.

U tim je izvanrednim okolnostima EU nastavio isticati da je potpuno poštovanje ljudskih prava temelj svake učinkovite i uspješne borbe protiv terorizma.

Nakon siječanjskih događaja u Parizu odgovor EU-a čitavo je vrijeme bio usklađen s njegovom strategijom za borbu protiv terorizma iz 2005. (sprečavanje, zaštita, progon i odgovor) te potpuno u skladu s međunarodnim pravom i međunarodnim standardima u području ljudskih prava. Naglasak je stavljen na sprečavanje terorizma, osobito borbom protiv radikalizacije, na regrutiranje, opremanje i financiranje terorizma te na potrebu rješavanja temeljnih uzroka kao što su sukobi, siromaštvo, širenje oružja i nestabilnost država koji terorističkim skupinama pružaju mogućnosti za jačanje i širenje.

U skladu s tim u zaključcima Vijeća za vanjske poslove o borbi protiv terorizma²⁴ iz veljače 2015. pozvalo se na borbu protiv radikalizacije i nasilnog ekstremizma podupiranjem inicijativa kao što su institucije inspirirane Globalnim forumom za borbu protiv terorizma (GCTF): Međunarodni centar izvrsnosti za borbu protiv nasilnog ekstremizma, Globalni fond za uključenost i otpornost zajednice i Međunarodni institut za pravosuđe i vladavinu prava. Ukratko, te institucije podupiru nacionalne strategije za borbu protiv terorizma, rješavaju temeljne uzroke radikalizacije, promiču toleranciju i razumijevanje među ljudima i društvima te pružaju inovativne obuke s ciljem provođenja dobrih praksi u vezi s borbom protiv terorizma koje se temelje na vladavini prava.

²⁴ Priopćenje za javnost 43/15: <http://www.consilium.europa.eu/hr/press/press-releases/2015/02/150209-council-conclusions-counter-terrorism/>

Mreža za osvještavanje o radikalizaciji mreža je EU-a koja okuplja 2000 stručnjaka te se pokazala posebno vrijednim alatom za utvrđivanje i dijeljenje najboljih praksi za sprečavanje radikalizacije. Među njima je razrada alternativnih diskursa kojima se u ranoj fazi sprečava radikalizacija i bori protiv terorističke propagande u društvenim medijima. Nadalje, EU je predan uklanjanju prijetnje koja dolazi od stranih terorističkih boraca što nastoji ostvariti s pomoću sveobuhvatnog strateškog pristupa, kako je navedeno u strategiji EU-a za borbu protiv terorizma za Siriju i Irak koja je donesena u listopadu 2014.

Novim Akcijskim planom za ljudska prava i demokraciju ističe se da je potrebno osigurati da poštovanje slobode mišljenja i izražavanja bude uključeno u izradu politika i programa u vezi s borbom protiv terorizma.

U drugim dokumentima EU-a o politikama, kao što je primjerice strategija za digitalno tržište²⁵, naglašeno je da se na potrebu za sigurnošću i borbom protiv širenja ilegalnog sadržaja ne bi trebalo odgovarati na način kojim se šteti ljudskim pravima kao što je sloboda izražavanja.

Tijekom godine o pitanjima ljudskih prava raspravljalo se u dijalozima o borbi protiv terorizma sa sljedećim trećim zemljama: Indijom, Izraelom, Pakistanom, Tunisom te također s UN-om. Održana je i radionica u Libanonu. Tijekom dijaloga EU je stalno pozivao treće zemlje da u svoje aktivnosti borbe protiv terorizma uključe ljudska prava te je pozivao pravosuđe da s kaznenopravnog sustava temeljenog na priznanju prijeđe na sustav utemeljen na dokazima.

Regija Bliskog istoka i sjeverne Afrike ostaje prioritet kada je riječ o izradi strategije kojom će se 1.) uzeti u obzir svi temeljni čimbenici terorizma i radikalizacije, 2.) preuzeti uključiv pristup kojim će se obuhvatiti civilno društvo i 3.) poštovati međunarodne standarde u području ljudskih prava.

Godišnji sastanak država članica EU-a o rezoluciji Vijeća sigurnosti UN-a 1325 bio je posvećen ženama, miru i sigurnosti u kontekstu terorizma i nasilnog ekstremizma. Na marginama 70. zasjedanja Opće skupštine UN-a EU je također organizirao popratno događanje pod nazivom „Uključivanje rodne dimenzije u politiku i praksu sprečavanja nasilnog ekstremizma”. U listopadu 2015. usvojena je nova rezolucija Vijeća sigurnosti 2242 kojom se u program o ženama, miru i sigurnosti uključilo borbu protiv terorizma i nasilnog ekstremizma.

²⁵ http://ec.europa.eu/priorities/digital-single-market_en

Angažman EU-a u tom području sve je veći u smislu političke važnosti, geografskog opsega i financijskih uvjeta, s time da vrijednost projekata koji su u tijeku iznosi 142 milijuna EUR. Budući da se projekti izgradnje kapaciteta u području borbe protiv terorizma često odvijaju u zemljama koje imaju slabe rezultate u pogledu ljudskih prava, potrebno je postići ravnotežu između sigurnosnih pitanja i ljudskih prava. U tom kontekstu Europska komisija izradila je operativne smjernice kako bi osigurala da se ljudska prava uzimaju u obzir u čitavom projektnom ciklusu aktivnosti borbe protiv terorizma i organiziranog kriminala, uključujući kiberkriminaliteta, kao i osiguravanja kibersigurnosti, kako je propisano u Uredbi EU-a kojom je uspostavljen Instrument za doprinos stabilnosti i miru²⁶.

3. Rješavanje glavnih izazova u području ljudskih prava i demokracije

Promicanje slobodnog prostora za civilno društvo, podupiranje branitelja ljudskih prava

Posljednjih su se godina u tom području pojavili novi trendovi. Dok se pozitivni trend ogleda u povećanju broja organizacija civilnog društva, osobito zbog društvenih mreža i korištenja novom informacijskom tehnologijom, negativni trend vidi se u tome da su autoritarne vlade pojačale mjere ograničavanja u odnosu na organizacije civilnog društva. Kampanje ocrnjivanja, ograničavanja pristupa financiranju iz inozemstva te pribjegavanje zastrašivanju i nasilju nad aktivistima, uključujući ono koje provode privatna poduzeća ili paravojne skupine, samo su neki od primjera teških izazova za civilno društvo. U mnogim slučajevima država ne uspijeva zaštititi pojedince i organizacije, provesti istrage i kaznene postupke.

EU je u 2015. u više navrata izražavao zabrinutost, među ostalim i tijekom bilateralnih dijaloga o ljudskim pravima i u okviru multilateralnih tijela, zbog povećanih ograničavanja slobode udruživanja, slobode izražavanja, slobode mirnog okupljanja i, općenito govoreći, ograničavanja aktivnosti organizacija civilnog društva, među ostalim i socijalnih partnera.

²⁶ Uredba (EU) 230/2014, članak 10. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R0230&from=HR>

Što se tiče slobode izražavanja na internetu i izvan njega, EU se u 2015. usredotočio na provedbu smjernica EU-a iz 2014.²⁷ EU je u svojim dijalozima o ljudskim pravima podizao svijest o donošenju smjernica te je poticao treće zemlje da poduzmu aktivne mjere kako bi spriječile nasilje i uznemiravanje te kako bi promicale sigurno okruženje za novinare i ostale medijske djelatnike.

Kada god je to bilo potrebno, EU je u javnim izjavama osudio napade na novinare i blogere.

EU je sudjelovao u raspravama pri Internetskoj korporaciji za dodijeljene nazive i brojeve (ICANN), na Forumu za upravljanje internetom (IGF) i u desetogodišnjem postupku preispitivanja na Svjetskom sastanku na vrhu o informacijskom društvu (WSIS), kao i na Globalnoj konferenciji o kibernetičkom prostoru koja se održala 15. i 16. travnja 2015. u Haagu s ciljem poticanja slobode mišljenja i izražavanja u suradnji s civilnim društvom i ostalim dionicima. EU je također pomno pratio rad koalicije Freedom Online.

Zaključci Vijeća o kiberdiplomaciji²⁸ usvojeni su 2015. U tim se zaključcima, kao i u zaključcima Vijeća o upravljanju internetom usvojenima 2014.²⁹ ističe potreba da se na internetu zaštite ljudska prava, među kojima sloboda izražavanja i zaštita privatnosti te osobnih podataka.

Sve delegacije EU-a također su promicale smjernice za slobodu izražavanja s ciljem osiguravanja informiranosti budućih programa. Novi program potpore koji će provoditi delegacije (financiran EIDHR-om, početak predviđen za 2016.) pod nazivom „Potpora EU-a medijima i slobodi izražavanja u oglednim zemljama za demokraciju” ima za cilj pružanje pomoći i delegacijama i medijskim djelatnicima u trećim zemljama pri primjeni smjernica u njihovom političkom djelovanju i operacijama. Novi projekti/programi koji će se financirati geografskim instrumentima financiranja usvojeni su primjerice u Jordanu, Senegal i Tunisu. Uz to, EIDHR-om se u 2014. i 2015. financirao niz projekata u područjima relevantnima za smjernice, primjerice u Mjanmaru/Burmi.

²⁷ http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/EN/foraff/142549.pdf

²⁸ 6122/15: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6122-2015-INIT/hr/pdf>

²⁹ 16200/14: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-16200-2014-INIT/hr/pdf>

EU se također zalaže za osiguravanje visoke razine zaštite osobnih podataka za pojedince u EU-u, kao i za poticanje visokih standarda zaštite podataka sa svojim vanjskim partnerima. Što se tiče pravnog okvira EU-a, EU je u procesu revidiranja i jačanja Direktive 95/46/EZ³⁰ o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom protoku takvih podataka.

EU je u 2015. svjedočio sve većem broju izazova i prepreka u odnosu na slobodu mirnog okupljanja. To je primjerice uključivalo prekomjernu uporabu sile pri nadgledanju prosvjeda te primjenu prekomjernih novčanih kazni i sankcija za organizaciju ili sudjelovanje u neodobrenim mirnim prosvjedima. U 2015. izdano je više javnih izjava kojima se pozivalo na poštovanje prava na mirno prosvjedovanje te isticalo važnost promicanja prava na javni prosvjed.

U okviru šireg dijaloga i suradnje između EU-a i civilnog društva, EU je 3. i 4. prosinca 2015. u Bruxellesu organizirao **Godišnji forum EU-a i nevladinih organizacija o ljudskim pravima**, koji je u potpunosti bio posvećen pitanju zaštite i promicanja prostora za djelovanje civilnog društva te pronalaženju načina postizanja političkih odgovora kako bi se odgovorilo na prijetnje s kojima se suočava civilno društvo u brojnim zemljama. Na Forumu je sudjelovalo više od 230 sudionika, uglavnom iz organizacija civilnog društva iz cijelog svijeta.

U svojem je obraćanju Visoka predstavница / potpredsjednica Federica Mogherini poslala snažnu poruku potpore nevladinim organizacijama koje rade na području ljudskih prava, ističući da „civilno društvo ima ključnu ulogu u vanjskoj politici EU-a. Ne samo da je ono ključan akter, već je i glavni pokretač promjene u svim društvima, u smislu demokracije, dobrog upravljanja, otpornosti, kohezije, promicanja temeljnih ljudskih prava.”³¹ Visoka predstavница također je pozvala na dodatne napore u borbi protiv pokušaja kontroliranja rada civilnog društva u mnogim zemljama u svijetu.

Među ostalim sudionicima bili su posebni izvjestitelj UN-a za prava na slobodu mirnog okupljanja i udruživanja Maina Kiai, posebni izvjestitelj UN-a za položaj branitelja ljudskih prava Michel Forst, izvršni tajnik Međuameričke komisije za ljudska prava³² (IACHR/CIDH) Emilio Álvarez Icaza

³⁰ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=URISERV:114012>

³¹ 151204_01_en. Obraćanje Visoke predstavnice / potpredsjednice Federice Mogherini na Godišnjem forumu EU-a i nevladinih organizacija o ljudskim pravima (prosinac 2015.): http://eeas.europa.eu/statements-eeas/2015/151204_01_en.htm

³² Međuamerička komisija za ljudska prava (IACHR ili na ostala tri službena jezika – španjolskom, francuskom i portugalskom – CIDH, Comisión Interamericana de los Derechos

Longoria, posebni predstavnik EU-a za ljudska prava Stavros Lambrinidis te velik broj branitelja ljudskih prava. EU snažno podupire posebne izvjestitelje UN-a koji rade na podupiranju branitelja ljudskih prava i civilnog društva.

Europska unija prepoznaje važnu ulogu koju nacionalne institucije za ljudska prava imaju kao akteri u području ljudskih prava i pokretači razvoja te povećava političku i financijsku potporu koju im dodjeljuje.

Potpora nacionalnim institucijama za ljudska prava prva je mjera prvog cilja novog Akcijskog plana EU-a za ljudska prava i demokraciju za razdoblje 2015. – 2019. Time EU dokazuje da nacionalne institucije za ljudska prava smatra ključnim akterima u širem uređenju područja ljudskih prava. Promicanje odgovornosti lokalnih aktera, među ostalim pružanje potpore javnim institucijama (1. cilj Akcijskog plana EU-a), također održava ideju promicanja partnerstva, s obzirom na to da se ljudska prava i demokracija mogu u potpunosti ukorijeniti samo ondje gdje postoji jaka odgovornost na lokalnoj razini.

Kada djeluju neovisno i raspolazu s dovoljno financijskih i ljudskih resursa, nacionalne institucije za ljudska prava mogu istinski povezivati kako civilno društvo, stanovništvo i vladu tako i nacionalne vlasti i regionalna/međunarodna tijela za ljudska prava.

Nacionalne institucije za ljudska prava ključni su dionici i temeljni element međunarodnog, regionalnog i nacionalnog okvira za ljudska prava. Zahvaljujući ovlastima praćenja, izvješćivanja, rješavanja pritužbi i savjetodavnim ovlastima nacionalne institucije za ljudska prava imaju važnu ulogu u poštovanju međunarodnih standarda u vezi s ljudskim pravima. One zaista sve više doprinose poštovanju ljudskih prava na terenu i razvoju.

Humanos, Commission Interaméricaine des Droits de l'Homme, Comissão Interamericana de Direitos Humanos).

Politička predanost EU-a poduprta je financijskom podrškom nacionalnim institucijama za ljudska prava u okviru EIDHR-a. U 2015. započeo je s provedbom trogodišnji ciljani program pod nazivom „Izgradnja kapaciteta nacionalnih institucija za ljudska prava” kojemu je EU doprinio iznosom od pet milijuna EUR. Cilj je programa poduprijeti ne samo kapacitete nacionalnih institucija za ljudska prava, već i suradnju s njihovim regionalnim i međunarodnim mrežama. Program je usredotočen na četiri tematska područja: gospodarska, socijalna i kulturna prava, poslovanje i ljudska prava, obrazovanje u području ljudskih prava i jačanje ključnih ovlasti nacionalnih institucija za ljudska prava.

Osim toga, a u svrhu podizanja svijesti o predanosti EU-a potpori nacionalnih institucija za ljudska prava, EIDHR-om je financiran događaj na visokoj razini s NILJP-ovima u okviru dana europskog razvoja koji su se u Bruxellesu održali 3. i 4. lipnja 2015. Na konferenciji je sudjelovalo gotovo 100 predstavnika različitih nacionalnih institucija za ljudska prava i regionalnih mreža NILJP-ova, a raspravljali su o ulozi, potencijalu i izazovima za NILJP-ove u razvoju, posebno u kontekstu rasprava o Programu do 2030.

Branitelji ljudskih prava su se tijekom 2015. i dalje suočavali s vladinim pritiskom u nizu različitih zemalja. Dužnosnici EU-a u trećim zemljama i dalje su provodili smjernice EU-a o braniteljima ljudskih prava iz 2004.³³, među ostalim redovito se sastajući s braniteljima ljudskih prava, prateći njihova suđenja, posjećujući ih u pritvoru i diskretno raspravljajući o tim slučajevima s vlastima. O pitanjima i slučajevima povezanim s braniteljima ljudskih prava se u 2015. raspravljalo u dijalozima o ljudskim pravima, na sastancima pododbora i savjetovanjima s 21 zemljom, a neki su branitelji ljudskih prava pušteni iz pritvora nakon rasprave o njihovim slučajevima.

³³ <https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/GuidelinesDefenders.pdf>

Tijekom 2015. više od 160 **branitelja ljudskih prava** i njihovih obitelji primilo je potporu EU-a u okviru fonda EIDHR-a za hitne slučajeve namijenjenog ugroženim braniteljima ljudskih prava. Sredstva su iskorištena za plaćanje pravnih troškova, medicinsku skrb, instalaciju sigurnosne opreme, hitne premještaje i niz drugih praktičnih mjera s ciljem potpore braniteljima ljudskih prava. U kolovozu je pokrenut globalni poziv za podnošenje prijedloga u okviru EIDHR-a ukupne vrijednosti 5 milijuna EUR s ciljem pružanja potpore braniteljima ljudskih prava koji rade na lokalnoj razini te s osobitim naglaskom na najteže situacije i najudaljenija područja. Novi mehanizam EU-a za branitelje ljudskih prava, pod nazivom „ProtectDefenders.eu”, započeo je s djelovanjem 1. listopada te se njime do kraja 2015. pružila potpora više od 85 branitelja ljudskih prava. Posebni predstavnik EU-a Lambridinis službeno ga je pokrenuo 2. prosinca, a njime se osigurava kratkoročna, srednjoročna i dugoročna podrška, uključujući pravnu i zdravstvenu pomoć, nadzor nad suđenjima i zatvorima, premještanje, zagovaranje, potpora nacionalnim mrežama, i izrada strategija za suzbijanje ograničenja nametnutih braniteljima ljudskih prava. Mehanizmom, s proračunom od 15 milijuna EUR, upravlja konzorcij od 12 neovisnih međunarodnih nevladinih organizacija te se njime nadopunjuje druge oblike aktualne i trajne potpore braniteljima ljudskih prava u okviru EIDHR-a.

EU je na multilateralnoj razini radio na podupiranju okruženja povoljnog za civilno društvo u opsežnoj suradnji s čitavim nizom regionalnih partnera, među kojima s Afričkom unijom, u dijalogu o ljudskim pravima između EU-a i Afričke unije koji se održao u studenome 2015.

EU je sudjelovao na tematskoj raspravi o slobodi okupljanja i udruživanja koju je organizirao Odbor ministara Vijeća Europe 7. i 8. listopada 2015., dok se zajednička radionica s Ligom arapskih država o slobodi mišljenja i izražavanja te slobodi udruživanja i mirnog okupljanja održala u travnju 2015. u Bruxellesu, s naglaskom na najboljim načinima promicanja tih prava u skladu s međunarodnim standardima.

Odvojena radionica pod nazivom „Civilno društvo i europsko-arapska suradnja za postizanje UN-ovih ciljeva održivog razvoja” organizirana je u Bruxellesu u suradnji s Ligom arapskih država kako bi se analizirao potencijal civilnog društva kao transformacijske sile u postizanju ciljeva održivog razvoja. Prvi dijalog između EU-a i ASEAN-a o politici o ljudskim pravima, kojim je predsjedao posebni predstavnik EU-a Lambrinidis te koji se održao u Bruxellesu u okviru jednotjednog posjeta predstavnika odbora ASEAN-a za ljudska prava, potaknuo je razgovor i razmjenu iskustava o suradnji s organizacijama civilnog društva iz dviju regija. EU je nastavio raditi s ciljem zadržavanja slobode izražavanja među važnim pitanjima u programu UN-a, sudjelujući aktivno u svim relevantnim multilateralnim forumima i podržavajući mandat posebnog izvijestitelja UN-a za promicanje i zaštitu prava na slobodu mišljenja i izražavanja te blisko surađujući s posebnim izvijestiteljima sa srodnim mandatima iz Afričke unije, Organizacije američkih država, OEES-a i Organizacije islamske suradnje. EU podupire mandat novoimenovanog posebnog izvijestitelja UN-a za pravo na privatnost. EU je podupro rezoluciju Vijeća UN-a za ljudska prava o sigurnosti novinara, kao i rezolucije Opće skupštine UN-a o pravu na privatnost u digitalnom dobu, o ljudskim pravima i internetu te je izdao zajedničku izjavu o ponovnom potvrđivanju prava na slobodu izražavanja uključujući slobodu kreativnog i umjetničkog izražavanja.

EU je na 70. Općoj skupštini UN-a podupro relevantnu rezoluciju o braniteljima ljudskih prava. Na marginama 28. sastanka Vijeća za ljudska prava u veljači EU je, u suradnji s Uredom visokog povjerenika za ljudska prava te Brazilom, Republikom Korejom i Tunisom, pokrenuo javnu kampanju na društvenim medijima **#idefend**. O položaju branitelja ljudskih prava govorilo se u brojnim izjavama EU-a na međunarodnim forumima, među ostalim na sastancima Vijeća za ljudska prava i Stalnog vijeća OEES-a te je na sastanku OEES-a za provedbu ljudske dimenzije održanog u Varšavi EU organizirao popratno događanje posvećeno braniteljima ljudskih prava.

Kampanja #idefend

Na marginama 28. sastanka Vijeća za ljudska prava, Europska unija, u suradnji s Uredom visokog povjerenika za ljudska prava i stalnim misijama Brazila, Republike Koreje i Tunisa pri UN-u u Ženevi, pokrenula je javnu kampanju kako bi izrazila podršku radu branitelja ljudskih prava diljem svijeta te solidarnost s tim radom. Kampanja #idefend za cilj je imala podizanje svijesti javnosti o vrijednom doprinosu promicanju i zaštiti ljudskih prava širom svijeta koji osiguravaju zagovaratelji civilnog društva, ali i o rizicima kojima su izloženi. Preko 500 sudionika u Vijeću za ljudska prava pridružilo se kampanji i izrazilo svoju potporu. Brojni ministri, čelnici međunarodnih organizacija i veleposlanici fotografirali su se u kabini za fotografiranje te kampanje, a ljudi iz čitavog svijeta na društvenim su medijima objavljivali svoje vlastite fotografije koristeći se ključnom riječi #idefend na Twitteru i Facebooku.

Sloboda vjeroispovijesti ili uvjerenja

Sloboda vjeroispovijesti našla se na udaru u brojnim dijelovima svijeta. Pripadnici vjerskih manjina proganjani su i primorani na bijeg iz područja u kojima su stoljećima živjeli. Kršenja ljudskih prava za koje su odgovorni ISIL/Daiš i ostale terorističke skupine u Siriji i Iraku bila su osobito brutalna i raširena, a EU ih je bezrezervno osudio.

U tom je kontekstu provedba smjernica EU-a o slobodi vjeroispovijesti ili uvjerenja iz 2013. u 2015. ostala prioritet. U potpunosti iskorištavajući te smjernice, upućene su brojne izjave i pozivi kako bi se države podsjetilo na njihovu primarnu dužnost da zaštite svakoga, a osobito pripadnike vjerskih manjina, od diskriminacije, nasilja i ostalih kršenja ljudskih prava. Sustavno se razgovaralo o slobodi vjeroispovijesti ili uvjerenja s mnogim partnerima na različitim razinama političkog dijaloga, među ostalim u okviru dijaloga i savjetovanja o ljudskim pravima. EU je također putem javnih izjava i diskretne diplomacije radio na pojedinačnim slučajevima, kao što je onaj Asije Bibi, kršćanke koju je pakistanski sud osudio zbog bogohuljenja.

Na međunarodnim forumima EU je predstavljao inicijative o slobodi vjeroispovijesti ili uvjerenja, i u okviru Vijeća za ljudska prava i na Općoj skupštini Ujedinjenih naroda. Na sjednici Vijeća za ljudska prava (HRC 28) održanoj u ožujku pod vodstvom EU-a konsenzusom je donesena rezolucija o slobodi vjeroispovijesti ili uvjerenja. U rezoluciji se upućuje na izvješće posebnog izvjestitelja za slobodu vjeroispovijesti i uvjerenja o potrebi suzbijanja pojava kolektivne vjerske mržnje. Potvrđeno je pravo „neimanja” vjeroispovijesti koje je po prvi puta izrijekom navedeno u rezoluciji iz 2013. Delegacija EU-a u Ženevi organizirala je na margini 28. sjednice Vijeća za ljudska prava sastanak s posebnim izvjestiteljem za slobodu vjeroispovijesti ili uvjerenja kako bi se iznašli načini suzbijanja vjerske mržnje u okviru postojećeg međunarodnog okvira za ljudska prava.

Na 70. zasjedanju Opće skupštine Ujedinjenih naroda isto je tako pod vodstvom EU-a konsenzusom donesena rezolucija o slobodi vjeroispovijesti ili uvjerenja. EU je ostvario svoj glavni cilj usmjeravanja središta zanimanja na zaštitu pripadnika vjerskih zajednica i manjina u cijelom svijetu time što je osigurao uključivanje izričitog upućivanja na vjerski ekstremizam koji utječe na prava pojedinaca, kao i uključivanje poziva državama da primjereno zaštite osobe i zajednice koji su zbog vjeroispovijesti ili uvjerenja izložene opasnosti od nasilnih napada.

EU je nastavio suradnju s Organizacijom islamske suradnje (OIC) na provedbi rezolucije 16/18³⁴ te je imao predstavnika na 5. sjednici procesa iz Istanbula održanoj u Džedi u lipnju 2015.

Što se tiče financijskih instrumenata EU-a, u 2015. su se u Aziji, Euroaziji i na Bliskom istoku nastavili provoditi projekti povezani sa slobodom vjeroispovijesti ili uvjerenja odabrani u okviru globalnog poziva EIDHR-a na podnošenje prijedloga o suzbijanju diskriminacije iz 2013. Uz to, dodatna sredstva za slobodu vjeroispovijesti ili uvjerenja dodijeljena su ograničenom broju projekata s rezervne liste, čime je ukupna potpora EIDHR-a slobodi vjeroispovijesti ili uvjerenja dosegla više od 11 milijuna EUR. Taj instrument sada pokriva aktivnosti povezane sa slobodom vjeroispovijesti ili uvjerenja u svim regijama svijeta.

³⁴ „Suzbijanje nesnošljivosti, negativnih stereotipa i stigmatizacije, diskriminacije i poticanja nasilja te nasilja nad osobama na temelju njihove vjeroispovijesti ili uvjerenja”.

Podrška demokraciji i izborima

Ljudska prava i demokracija međusobno se osnažuju. Premda demokracije mogu postojati u više oblika, svima je cilj ostvarenje ljudskih prava, bilo da je riječ o političkim i građanskim ili kulturnim, gospodarskim i socijalnim. S obzirom na povećane izazove s kojima se suočavaju demokracije u današnjem svijetu, zajedno s udruživanjem nekih nedemokratskih režima i povećane suradnje među njima, EU je u 2015. unaprijedio i osnažio svoj rad na podupiranju demokracije, u skladu s jednim od ciljeva sadržanih u Ugovoru EU-a. Osim rada na promatranju izbora, u pogledu kojeg je danas važan i vjerodostojan akter, EU je također unaprijedio svoju opću politiku potpore demokraciji koja se bavi političkim procesima i institucijama koje mogu osigurati poštovanje ljudskih prava.

Izbori čine temelj demokratskih sustava. EU je u tom kontekstu postao ključan akter zahvaljujući vjerodostojnosti svojih **misija za promatranje izbora** koje strogo primjenjuju visoke standarde ispravnosti i neovisnosti, u skladu s Deklaracijom o načelima međunarodnog promatranja izbora kojom su uspostavljeni „zlatni standardi” za promatranje izbora. 10. obljetnica Deklaracije o načelima međunarodnog promatranja izbora obilježena je 2015. EU je nastavio blisko surađivati sa svim međunarodnim promatračkim skupinama koje se zalažu za vjernu provedbu Deklaracije.

Misije EU-a za promatranje izbora neovisne su misije kojima je na čelu glavni promatrač koji je obično član Europskog parlamenta. Sve institucije EU-a blisko surađuju u raznim koracima procesa čiji je cilj promicanje demokratskih vrijednosti širom svijeta. Preporuke misija za promatranje izbora ključne su za suradnju sa svim sugovornicima kako bi se poboljšali budući izborni procesi te je EU osnažio svoje zalaganje osiguravši detaljno daljnje postupanje u vezi s preporukama misija za promatranje izbora, ali i OEES-a/ODIHR-a³⁵. Sada se u političkim dijalozima s partnerskim zemljama dosljedno upućuje na preporuke misija za promatranje izbora te one doprinose oblikovanju izborne pomoći EU-a. U novom akcijskom planu EU-a za ljudska prava i demokraciju dodatno se naglašava potreba za konsolidiranjem najboljih praksi kako bi se osiguralo učinkovito daljnje postupanje u vezi s misijama EU-a za promatranje izbora.

³⁵ Ured OEES-a za demokratske institucije i ljudska prava

EU je u 2015. i dalje podupirao izborne procese diljem svijeta raspoređivanjem misija za promatranje izbora i misija izbornih stručnjaka te pružanjem tehničke i financijske pomoći tijelima za provođenje izbora i nacionalnim promatračima. Misije za promatranje izbora u 2015. provedene su u Nigeriji, Burundiju (misija prekinuta zbog nedostatka minimalnih uvjeta za vjerodostojne izbore), Šri Lanki, Haitiju (još uvijek u tijeku), Mjanmaru/Burmi, Gvineji Conakry, Tanzaniji (privremeni premještaj u Europu zbog političkog zastoja u Zanzibaru) i Burkini Faso. Uz to, misije izbornih stručnjaka provedene su i u Togu, Tanzaniji, Côte d'Ivoireu, Gvatemali, Egiptu i Maroku (za lokalne izbore). Na kraju, no ne i najmanje važno, misije za razdoblje nakon izbora razmještene su u Kambodžu, Paragvaj i Honduras.

EU je nastavio svoju **pilot-vježbu za potporu demokraciji** kako bi poboljšao dosljednost svojeg rada na demokraciji. Brojne delegacije EU-a, zajedno s državama članicama na terenu, unaprijedile su zajedničku analizu demokratskih izazova u njihovim partnerskim zemljama. Utvrđena su područja s potencijalom za suradnju s partnerskim zemljama na prilagođen i učinkovit način u svrhu provedbe demokratskih reformi. Akcijski planovi za demokraciju izradit će se u 2016.

Pilot-vježba uputila je na to da je potrebno proširiti potporu EU-a demokratskim institucijama usmjeravajući se na interakciju između državnih institucija i građana, podupirući zakonodavna tijela, jačajući vezu između političkih stranaka i građana, podupirući lokalnu demokraciju, kao i mobilizirajući aktere koji već tradicionalno imaju ulogu u jačanju demokracije. Također je potaknula stvaranje više sinergija među analizama demokracije, strategijama o ljudskim pravima za pojedine zemlje i programima civilnog društva.

Akcijskim planom EU-a za demokraciju i ljudska prava EU se obvezao osnažiti svoj rad u svrhu potpore višestranačkim sustavima i političkim strankama koje djeluju unutar njih te parlamentima s ciljem širenja političkog prostora, kao i ojačati vezu između misija za promatranje izbora i šireg programa za potporu demokraciji. Tom cilju doprinosi se sustavnijim daljnjim postupanjem u vezi s preporukama misija za promatranje izbora, među ostalim putem izborne pomoći.

Važnu komplementarnu ulogu ima Europska zaklada za demokraciju koja je 2015. zaključila svoj prvi trogodišnji ciklus djelovanja. Uspostavljena je Odlukom Vijeća iz 2012., a djeluje neovisno od EU-a, iako je komplementarna s drugim instrumentima EU-a. Usmjerena je na tranzicijske procese te podupire aktere do kojih se ne može doći na druge načine, usredotočavajući se na zemlje u europskom susjedstvu i šire. U prosincu 2014. Odbor je pristao proširiti aktivnosti Europske zaklade za demokraciju na „susjede susjeda”, u maksimalnoj vrijednosti koja odgovara 15 % proračuna Zaklade. Bespovratna sredstva u nekoliko su navrata tijekom 2015. dodjeljivana aktivnostima u Rusiji i određenim zemljama središnje Azije. Izravna potpora Europske zaklade za demokraciju ciljnim skupinama financira se dodatnim sredstvima iz dobrovoljnih doprinosa država članica i drugih dionika, poput privatnih zaklada itd. U lipnju 2015. Komisija je donijela odluku o novom doprinosu od 12 milijuna eura za operativne troškove Europske zaklade za demokraciju za razdoblje od 2015. do 2018.

Smrtna kazna

Premda je u 2015. zabilježen nagli porast pogubljenja u nekim zemljama koje su zadržale smrtnu kaznu, one zemlje koje su je ukinule još uvijek na svjetskoj razini nedvojbeno čine većinu. 101 zemlja je u praksi u potpunosti ukinula smrtnu kaznu. Još 33 zemlje u praksi su ukinule smrtnu kaznu, što znači da nisu izvršile nijedno pogubljenje najmanje 10 godina te da imaju dugotrajnu politiku neizvršavanja smrtne kazne.

EU je tijekom 2015. i dalje opetovano iskazivao svoje protivljenje **smrtnoj kazni** i koristio se svim raspoloživim diplomatskim instrumentima kako bi pospješio njezino ukidanje diljem svijeta. U akcijskom planu za ljudska prava i demokraciju smrtna je kazna, zajedno s mučenjem, i dalje među glavnim prioritetima, te se u njemu poziva da ih se na sveobuhvatnoj razini uključi u sve aktivnosti potpore EU-a u odnosu na partnerske zemlje i organizacije civilnog društva. Globalni poziv za podnošenje prijedloga EIDHR-a iz 2015. uključivao je poseban odjeljak za potporu projektima civilnog društva u borbi protiv smrtne kazne.

O pitanju smrtne kazne konstantno se raspravljalo sa zemljama koje su je zadržale te je to pitanje bilo na dnevnom redu političkih dijaloga ili dijaloga posvećenih ljudskim pravima. EU je u javnim izjavama izrazio žaljenje zbog kontinuirane primjene smrtne kazne u raznim dijelovima svijeta. Posebna pažnja posvećena je Iranu, Iraku, Saudijskoj Arabiji, Pakistanu, Bjelarusu, Egiptu, Japanu, Indoneziji, Singapuru, Kini, Vijetnamu, Tajvanu i SAD-u, međutim i u mnogim drugim zemljama objavljene su izjave i napravljeni demarševi na temelju minimalnih standarda definiranih međunarodnim pravom i na temelju smjernica EU-a o smrtnoj kazni. EU je posebno istaknuo kršenja tih minimalnih standarda, ističući nedopuštenost primjene smrtne kazne na maloljetnike, osobe s intelektualnim teškoćama te za zločine koji nisu među „najozbiljnijima”, kao što su prekršaji povezani s drogama.

EU je i dalje aktivno podupirao napore koje je poduzela Afrička unija s ciljem donošenja Dodatnog protokola uz Afričku povelju o ljudskim pravima i pravima naroda o ukidanju smrtne kazne, kako je potvrđeno u nedavnom dijalogu o ljudskim pravima između EU-a i Afričke unije od 24. studenoga. Slično tome, EU se koristi regionalnim pristupom kako bi podupro regionalne i lokalne dionike koji su aktivni po pitanju smrtne kazne u jugoistočnoj Aziji. Također je pozdravio ukidanje smrtne kazne na Fidžiju, u Surinamu, Mongoliji i američkoj saveznoj državi Nebraski.

U svrhu obilježavanja europskog dana protiv smrtne kazne i svjetskog dana protiv smrtne kazne 10. listopada EU i Vijeće Europe izdali su zajedničku izjavu u kojem ponovno ističu protivljenje upotrebi smrtne kazne u svim okolnostima i predanost ukidanju smrtne kazne diljem svijeta. Usporedno s time, brojne delegacije EU-a taj su važan datum obilježile organizacijom raznih događaja kao što su debate, konferencije i ostale aktivnosti za podizanje svijesti javnosti.

EU je nastavio izražavati svoje protivljenje smrtnoj kazni na svim relevantnim međunarodnim forumima, osobito u UN-u, OEES-u i Vijeću Europe, nadovezujući se na uspjeh u donošenju rezolucije na 69. Općoj skupštini UN-a o moratoriju na smrtnu kaznu³⁶ s dotad nezabilježeno visokim brojem glasova za. Posebni predstavnik EU-a za ljudska prava Stavros Lambrinidis podigao je razinu svijesti o radu EU-a na ukidanju smrtne kazne, održavši u ožujku 2015. govor na panel-diskusiji o pitanju smrtne kazne koja se svake dvije godine održava u Vijeću za ljudska prava, a koja je bila posvećena regionalnim naporima za ukidanje smrtne kazne. EU je također aktivno sudjelovao na ministarskom sastanku na visokoj razini Opće skupštine UN-a koji su zajednički organizirali Ured visokog povjerenika UN-a za ljudska prava, Italija, Francuska, Argentina i Fidži pod nazivom „Udaljavanje od smrtne kazne” (New York, 29. rujna 2015.).

Mučenje i drugi oblici zlostavljanja

Prijave prisilnih nestanaka, proizvoljnog zatvaranja i zlostavljanja migranata, kao i druga izvješća iz čitavog svijeta istaknuli su stalno pribjegavanje mučenju i drugim oblicima zlostavljanja, kao i potrebu da se taj problem riješi i izvan zatvora u kojima se uobičajeno manifestira. U tom je kontekstu, EU, a posebno posebni predstavnik EU-a za ljudska prava Stavros Lambrinidis, sustavno o tom pitanju započinjao raspravu tijekom posjeta trećim zemljama i dijaloga o ljudskim pravima s njima, potičući te zemlje da ratificiraju i provedu Konvenciju UN-a protiv mučenja te njezin Fakultativni protokol te da udruže napore s ciljem promicanja njezine univerzalne ratifikacije. EU je pozvao zemlje da osiguraju zakonsku kažnjivost mučenja te odgovarajući kazneni progon, pravnu zaštitu za žrtve, te poštovanje preporuka međunarodnih mehanizama praćenja. EU se također bavio pitanjima prisilnih nestanaka i tajnog pritvaranja. Tijekom tih dijaloga EU je ponudio konkretne načine, među kojima financijsku potporu, da državama pomogne u njihovim naporima da iskorijene mučenje i zlostavljanje, ovisno o njihovim potrebama.

³⁶ Rezolucija Opće skupštine UN-a A/RES/69/186:
http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/69/186

Akcijским planom EU-a za ljudska prava naglašava se potreba da se to pitanje rješava na sveobuhvatan način, da se u aktivnosti EU-a kao što su borba protiv terorizma i upravljanje krizama uključe zaštitne mjere, da se posveti pažnja vezama među smrtnom kaznom, prisilnim nestancima te proizvoljnim uhićenjima i pritvaranjima, te da se poduzme zajedničko djelovanje s međunarodnim i regionalnim organizacijama i organizacijama civilnog društva, uključujući desetogodišnju globalnu inicijativu Konvencije protiv mučenja, kako bi se do 2024. postigla globalna ratifikacija i provedba Konvencije UN-a protiv mučenja.

EU putem bilateralne potpore doprinosi potrebnoj reformi pravosuđa, s ciljem ostvarenja neovisnog pravosudnog sektora, pristupa pravosuđu i poboljšanih uvjeta u zatvorima u više zemalja. Potpora se pruža s ciljem izobrazbe policijskih te ostalih djelatnika u kaznenom sustavu o ljudskim pravima te o načinima prepoznavanja i prijavljivanja navoda o mučenjima.

U okviru Europskog instrumenta za demokraciju i ljudska prava niz projekata posvećen je sprečavanju mučenja i drugih oblika zlostavljanja kao i rehabilitaciji žrtava tih praksi. Izgradnjom kapaciteta i razmjenom najboljih praksi u okviru dvaju projekata financiranih sredstvima EIDHR-a pruža se pomoć više od 60 nacionalnih institucija za ljudska prava u Africi i Aziji kako bi na odgovarajući način mogle preuzeti svoju važnu ulogu u borbi protiv mučenja i zlostavljanja na nacionalnoj razini. Osim toga, drugim projektom koji obuhvaća Aziju, Kavkaz, Bliski istok, Sjevernu Ameriku, Južnu Ameriku i EU promiču se strože kontrole opskrbe tehnologijama za mučenje te njihove uporabe, dok se ciljane vlade potiče da izrade učinkovite nacionalne politike, postupke i zakone za kontrolu trgovine tehnologijama za mučenje, njihove uporabe i preuzimanja odgovornosti za njih. EU je financijska sredstva namijenio i poboljšanju zatvorskih uvjeta, podizanju svijesti o posebnim potrebama za zaštitu ugroženih skupina, potpori alternativnim rješenjima za pritvor mladih, omogućavanju da se čuje glas žrtava mučenja, podizanju svijesti javnosti i izvođenju počinitelja kaznenih djela pred lice pravde.

EU surađuje s Vijećem Europe kako bi osigurao potporu i izgradnju kapaciteta za kaznene sustave u nekoliko zemalja, primjerice putem dugoročnog programa osposobljavanja za zatvorsko osoblje u Gruziji.

Osim pružanja financijske pomoći delegacije su organizirale i događaje s ciljem podizanja svijesti o važnosti borbe protiv mučenja.

EU uspješno surađuje s organizacijama civilnog društva koje djeluju u području borbe protiv mučenja. U 2015. organizirano je osposobljavanje za osoblje institucija EU-a i država članica na kojem su organizacije civilnog društva³⁷ i poseban fond UN-a održali predavanja o sprečavanju mučenja, praćenju i rehabilitaciji žrtava te mogućnostima za jačanje suradnje između UN-a i EU-a. Predstavnici EU-a također su sudjelovali u razmjeni mišljenja s Odborom UN-a protiv mučenja i civilnim društvom koju je pokrenula Međunarodna federacija Akcije kršćana za ukidanje mučenja (FIACAT)³⁸ i koja je održana u studenome u Ženevi. Taj je događaj bio izvrsna prilika za jačanje usklađenosti u našem zajedničkom radu na rješavanju problema mučenja i zlostavljanja.

U zaključcima sa sastanka u prosincu³⁹ Vijeće je ponovno istaknulo da borbu protiv mučenja i drugih oblika zlostavljanja smatra prioritetom te je pozdravilo uglavnom pozitivno tematsko izvješće Revizorskog suda pod naslovom „Potpora Europske unije borbi protiv mučenja i ukidanju smrtno kazne”.

Borba protiv diskriminacije

Rodna ravnopravnost u srži je europskih vrijednosti te je sadržana u pravnom i političkom okviru EU-a. EU je uložio posebne napore kako bi 2015. učinio prekretnicom za rodnu ravnopravnost i osnaživanje žena. Prioritetna područja EU-a tijekom razdoblja izvješćivanja bila su među ostalim sudjelovanje žena u političkom životu i njihovo ekonomsko osnaživanje, inicijative protiv rodno uvjetovanog nasilja i štetnih praksi (sakaćenje ženskih spolnih organa / obrezivanje žena, dječji, rani i prisilni brak, femicid), djelovanja s ciljem zaustavljanja seksualnog nasilja u sukobima, provedba Rezolucije 1325 Vijeća sigurnosti UN-a (RVSUN 1325) o ženama, miru i sigurnosti, pregovori o novom razvojnom planu te uključivanje rodne dimenzije u politiku i praksu sprečavanja i borbe protiv nasilnog ekstremizma.

³⁷ Amnesty International, Udruženje za sprečavanje mučenja (APT), Međunarodna federacija Akcije kršćana za ukidanje mučenja (FIACAT), Međunarodno vijeće za rehabilitaciju žrtava mučenja (IRCT), Svjetska organizacija protiv mučenja (OMCT)

³⁸ Međunarodna federacija ACAT-a (FIACAT) međunarodna je nevladina organizacija za obranu ljudskih prava koja se bori za ukidanje mučenja i smrtno kazne.

³⁹ Zaključci Vijeća, prosinac 2015., 14640/15:
<http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14640-2015-INIT/hr/pdf>

Povodom dvadesete obljetnice Pekinške deklaracije provedena je revizija te deklaracije i Platforme za djelovanje istodobno s revizijom na visokoj razini RVSUN-a 1325 o ženama, miru i sigurnosti. Sve je to, također u kontekstu donošenja Programa održivog razvoja do 2030. i usporednih preispitivanja mirovnih operacija UN-a i strukture za izgradnju mira, zagovarateljima rodne ravnopravnosti, koje predvodi EU, omogućilo da od država i međunarodnih organizacija zatraže ponovno preuzimanje obveza, da poboljšaju metode provedbe kako bi se ostvario kvalitetniji i brži napredak prema cilju rodne ravnopravnosti, te da učvrste položaj rodne dimenzije u međunarodnom mirovnom, sigurnosnom i razvojnom uređenju.

Visoka predstavica / potpredsjednica Komisije Mogherini sudjelovala je na otvaranju na visokoj razini 59. sjednice Komisije UN-a o statusu žena (CSW) na kojoj je u pregovorima dogovorena i izvanredno donesena politička izjava povodom 20. obljetnice Pekinške deklaracije i Platforme za djelovanje (BPfA). Posebni predstavnik EU-a za ljudska prava Stavros Lambrinidis također je sudjelovao na sjednici CSW-a zastupajući EU na jednom od okruglih stolova na razini ministara i na nekoliko popratnih događaja. Na sastanku svjetskih vođa o rodnoj ravnopravnosti i osnaživanju žena održanome 27. rujna u New Yorku EU, koji je zastupao prvi potpredsjednik Europske komisije Timmermans, obvezao se da će promicati ekonomsku neovisnost žena te da će se boriti protiv nasilja nad ženama prevencijom, zaštitom i kaznenim progonom. EU se također obvezao da će u Program održivog razvoja do 2030. ugraditi jaku rodnu dimenziju u obliku samostalnog cilja, ali da će je uključiti i u druge ciljeve. Na sjednici na visokoj razini u okviru otvorene rasprave Vijeća sigurnosti UN-a koja je održana povodom 15. obljetnice rezolucije Vijeća sigurnosti UN-a 1325 EU se obvezao da će tijekom sljedećih 7 godina dodijeliti više od 100 milijuna EUR za projekte rodne ravnopravnosti i osnaživanja žena i djevojčica.

EU je u 2015. donio sljedeće dokumente o politikama u kojima su rodna ravnopravnost i osnaživanje žena u vanjskim odnosima stavljeni visoko na listu prioriteta: Akcijski plan za ljudska prava i demokraciju, Akcijski plan za rodnu ravnopravnost (2016 – 2020) u kojem je utvrđen sveobuhvatan popis mjera za poboljšanje položaja žena u pogledu jednakih prava i osnaživanja te dokument pod nazivom „Strateški angažman za rodnu ravnopravnost” (2016. – 2019.) kojim se promiče jednakost spolova i prava žena diljem svijeta.

U rujnu 2015. Visoka predstavnica / potpredsjednica Komisije Federica Mogherini imenovala je veleposlanicu Maru Marinaki prvom u povijesti glavnom savjetnicom ESVD-a za rodna pitanja i provedbu Rezolucije 1325 VSUN-a o ženama, miru i sigurnosti.

Milijuni **djece** diljem svijeta i dalje trpe sve oblike nasilja, među ostalim posljedice i teret rata i s njime povezanih zlodjela, diskriminacije i siromaštva. Prava migranata, izbjeglica i interno raseljene djece neprestano se krše. Uskraćeno im je pravo na obrazovanje i izloženi su povećanom riziku od nasilja, proglašavaju se nestalima ili su žrtve trgovanja ljudima. Krizna situacija stavila je poseban pritisak na sustave azila i zaštite djece ili je pogoršala postojeće nedostatke u sustavu.

Putem Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima djeteta međunarodna zajednica preuzela je važnu obvezu poštovanja prava sve djece. Ta je Konvencija konvencija o ljudskim pravima koju je ratificirao najveći broj zemalja (196 zemalja). EU je u 2015. u okviru dijaloga o ljudskim pravima, pododbora i neformalnih skupina za ljudska prava razgovarao s trećim zemljama o obvezi država stranaka da primjenjuju Konvenciju te pozdravio činjenicu da su je Južni Sudan i Somalija ratificirali.

EU je pružio snažnu potporu uključivanju u Program do 2030. cilja 8.7. namijenjenog iskorjenjivanju prisilnog rada, okončanju modernog ropstva i trgovine ljudima te osiguravanju zabrane i iskorjenjivanja najgorih oblika dječjeg rada, uključujući novačenje i iskorištavanje djece vojnika te iskorjenjivanju svih oblika dječjeg rada do 2025. te cilja 16.2. u vezi sa zaustavljanjem zlostavljanja i izrabljivanja djece, trgovanja djecom te svih oblika nasilja nad djecom i mučenja djece. EU je u 2015. proveo opsežna pripremna savjetovanja s nevladinim organizacijama koje se bave djecom, tijelima UN-a i drugim međunarodnim organizacijama u vezi s važnosti mjera za jačanje sustava zaštite djece u trećim zemljama u novom Akcijskom planu EU-a za ljudska prava i demokraciju.

Predanost EU-a okončanju svih oblika nasilja nad djecom ogleda se i u pokretanju diplomatskog djelovanja u rujnu 2015. usmjerenog na sve oblike nasilja nad djecom i ženama u svijetu kojime se nastoje okončati dječji, rani i prisilni brakovi te sakaćenje ženskih spolnih organa / obrezivanja žena. Sve su delegacije EU-a dobile upute da provedu djelovanja u prioritetnim područjima po vlastitom izboru te da podnesu izvješće do prosinca 2015.

EU je nastavio podupirati kampanju „Djeca, ne vojnici” koju su 2014. zajednički pokrenuli posebna predstavnica glavnog tajnika UN-a za **djecu i oružani sukob** i UNICEF, a koja ima za cilj do 2016. prekinuti novačenje i iskorištavanje djece u sukobima koje provode vladine oružane snage. Unatoč eskalaciji sukoba i povećanju sigurnosnih izazova u nekim zemljama u kojima se provodila u 2015. kampanja je dosad dovela do raspuštanja tisuća bivše djece vojnika, a niz vlada pokazao je jasnu predanost i postigao hvalevrijedan napredak. Komisija je također u kolovozu objavila poziv na podnošenje prijedloga od kojih je mnogo bilo usmjereno na pružanje potpore projektima za djecu povezanu s oružanim skupinama i bandama koja su suočena s oružanim nasiljem.

Program Globalna javna dobra i izazovi (GPGC) za razdoblje 2014. – 2020.⁴⁰ Instrumenta za razvojnu suradnju (DCI)⁴¹, uz druge instrumente, namijenjen je borbi protiv svih oblika dječjeg rada i podupiranju strategija i intervencija s ciljem rješavanja posebnih problema i izazova koji utječu na djecu. Krajem 2015. Europska komisija naručila je studiju za procjenu glavnih intervencija EU-a u okviru raznih instrumenata kako bi se predložile učinkovite mjere za buduća djelovanja s ciljem borbe protiv dječjeg rada i prisilnog rada u kontekstu međunarodne suradnje i razvoja EU-a.

Tijekom 2015. EU je nastavio isticati objavu priručnika EU-a i UNICEF-a o pravima djeteta pod nazivom „Uključenje prava djeteta u razvojnu suradnju”. U suradnji s Njemačkom agencijom za suradnju (GiZ) organizirano je osposobljavanje o pravima djeteta za osoblje delegacija EU-a, lokalne vlasti i organizacije civilnog društva.

⁴⁰ Prilog II. – program „Globalna javna dobra i izazovi” Instrumenta za razvojnu suradnju (DCI) – Uredbi (EU) br. 233/2014 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. ožujka 2014. o uspostavi Instrumenta financiranja za razvojnu suradnju za razdoblje 2014.-2020.

⁴¹ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R0233&from=HR>
https://ec.europa.eu/europeaid/how/finance/dci_en.htm_en

EU je dodatno ojačao svoju predanost obrazovanju u kriznim situacijama. Komisija je dodijelila 11 milijuna EUR za 18 humanitarnih projekata namijenjenih pružanju pomoći putem obrazovanja djeci suočenoj sa sukobima i složenim kriznim situacijama, uključujući namjenska financijska sredstva u iznosu od 1 milijuna EUR za obrazovanje djece pogođene epidemijom ebole. Ta inicijativa povećavala se svake godine od 2012. godine kada je EU novac od Nobelove nagrade za mir namijenio djeci kojima je uskraćena prilika da odrastaju u miru. DG ECHO je do kraja 2015. dodijelio više od 23 milijuna EUR za više od 1,5 milijuna djece u 26 zemalja.

EU je pokrenuo studiju o smještanju djece u ustanove i mogućim alternativnim rješenjima u području skrbi u zemljama Azije, Afrike te Srednje i Južne Amerike. Glavni su ciljevi studije povećati znanje o toj temi i usmjeriti moguća buduća djelovanja u vezi s pitanjem djece bez roditeljske skrbi u ustanovama diljem svijeta.

U pogledu multilateralnog djelovanja EU svake godine zajedno sa Skupinom latinoameričkih i karipskih država (GRULAC) u UN-u predloži dvije rezolucije o pravima djeteta. EU je predvodio napore u radu na Rezoluciji Vijeća UN-a za ljudska prava pod nazivom „Prema boljem ulaganju u prava djeteta” i Rezoluciji Trećeg odbora Opće skupštine UN-a o pravu na obrazovanje. Potonjom se države poziva da među ostalim poštuju pravo svakog djeteta na kvalitetno, uključivo i sveobuhvatno obrazovanje, uključujući djecu s invaliditetom, da osiguraju jednak pristup djeci pripadnicima autohtonih naroda te pruže obrazovanje djeci u kriznim situacijama i zaštite obrazovanje u vrijeme oružanog sukoba.

EU u potpunosti prepoznaje ozbiljne izazove s kojima se suočavaju **starije osobe**, među ostalim u pogledu zapošljavanja, diskriminacije, zlostavljanja, zanemarivanja i mirovine. EU je u 2015. aktivno sudjelovao u otvorenoj radnoj skupini o starenju s ciljem jačanja zaštite ljudskih prava starijih osoba čiji se sastanak održao u New Yorku u srpnju 2015. kao i u raspravama o starijim osobama u okviru Vijeća za ljudska prava. Ti su sastanci važne prilike za razmjenu iskustava, najbolje prakse i politika, uključujući razmatranje značajnih prijedloga za međunarodni pravni instrument, među vladinim predstavnicima, stručnjacima i dionicima iz civilnog društva.

U 2015. postignut je određeni napredak u smjeru ravnopravnosti **LGBTI**⁴² osoba, a godinu su obilježili važni događaji u tom pogledu. Istospolni brak ozakonjen je u Sjedinjenim Državama i Meksiku, a zemlje poput Mozambika dekriminalizirale su homoseksualne veze. Ipak, usprkos tim postignućima svjetska kampanja za uživanje svih ljudskih prava od strane LGBTI osoba suočila se s nizom neuspjeha u drugim regijama uključujući Afriku i Bliski istok. Homoseksualnost se i dalje kažnjava smrću u oko 8 zemalja, a istospolne veze nezakonite su u gotovo 80 zemalja. Na mnogim je mjestima nasilje nad LGBTI osobama i dalje rašireno, a uvriježena je i diskriminacija u području zdravstvene skrbi, obrazovanja i drugih sektora.

EU je sve aktivniji na tom području. U 2015. EU je o pravima LGBTI osoba raspravljao u okviru svojih dijaloga o ljudskim pravima s Brazilom, Gruzijom, Ukrajinom, Meksikom, Turkmenistanom i Kirgistanom, a o toj je temi vodio razgovore i sa SAD-om i Kanadom. O pitanjima u vezi s LGBTI osobama raspravljalo se u okviru još jednog foruma, političkog dijaloga na temelju članka 8. Sporazuma iz Cotonoua s afričkim, karipskim i pacifičkim zemljama. U tom su se kontekstu o pitanjima u vezi s LGBTI osobama tijekom 2015. razgovori vodili s Gambijom, Ugandom i Belizeom. Visoka predstavnica Mogherini dala je izjavu povodom obilježavanja Međunarodnog dana protiv homofobije, transfobije i bifobije 17. svibnja u kojoj je izrazila solidarnost s LGBTI osobama diljem svijeta u borbi za okončanje diskriminacije na temelju spolne orijentacije i rodnog identiteta.

U pogledu financijske suradnje trenutačno se u okviru Europskog instrumenta za demokraciju i ljudska prava dodjeljuje potpora u iznosu od oko 8 milijuna EUR za 10 projekata NVO-a koji se bave ravnopravnošću LGBTI osoba. Cilj projekta je poboljšati vidljivost LGBTI organizacija, kao i njihovo prihvaćanje i dijalog s vlastima s ciljem izmjene zakona, suzbiti homofobiju, zaštititi LGBTI osobe od nasilja, LGBTI osobama i nevladinim organizacijama ponuditi osposobljavanje, informacije i pravnu pomoć.

⁴² Lezbijke, homoseksualci, biseksualne, transrodne i interseksualne osobe.

U okviru Ujedinjenih naroda EU nastavlja podupirati rad UN-a, osobito Rezoluciju o ljudskim pravima, spolnoj orijentaciji i rodnom identitetu (SOGI)⁴³ koju je Vijeće za ljudska prava donijelo u rujnu 2014. U lipnju 2015., tijekom 28. sjednice Vijeća za ljudska prava svih 28 država članica EU-a potpisalo je Zajedničku izjavu o nasilju i diskriminaciji na temelju spolne orijentacije i rodnog identiteta. Međuregionalna temeljna skupina za prava LGBTI osoba u kojoj sudjeluju EU i neke njegove države članice organizirala je na margini 70. sjednice Opće skupštine u New Yorku 29. rujna ministarski sastanak pod nazivom „Ne’ zapostavljanju: jednakost i uključivost u razvojnom planu za razdoblje nakon 2015.” Sastanku su prisustvovali potpredsjednik Komisije Frans Timmermans i glavni tajnik UN-a Ban-ki Moon. EU je zajedno s drugim partnerima također podupro pokretanje UN-ove kampanje protiv homofobije i transfobije na Pacifiku u kolovozu 2015. Kada je riječ o drugim regionalnim organizacijama, EU je u 2015. na području prava LGBTI osoba djelovao u okviru Organizacije za europsku sigurnost i suradnju (OESS) te je ponovno bio supokrovitelj događaja o netoleranciji i diskriminaciji prema LGBTI osobama u regiji OESS-a koji je održan na margini sastanka za provedbu ljudske dimenzije. EU je 17. lipnja 2015. tijekom sastanka Odbora ministara Vijeća Europe dao izjavu kako bi skrenuo pozornost na potrebu za poboljšanjem stanja ljudskih prava LGBTI osoba u Europi te ponovno izrazio potporu aktivnostima Vijeća Europe za borbu protiv svih oblika diskriminacije.

Trošak isključivanja LGBTI osoba

Osma godišnja manifestacija Temeljne skupine za prava LGBTI osoba održana je na Međunarodni dan ljudskih prava, 10. prosinca, a bila je posvećena trošku isključivanja i diskriminacije te koristima uključivanja LGBTI osoba za gospodarstvo pri čemu se oslanjala na studiju Svjetske banke o gospodarskom trošku isključivanja u Indiji. EU je promicao raspravu s braniteljima ljudskih prava LGBTI osoba iz raznih dijelova svijeta, a teme razgovora bile su nevidljivost interseksualnih ljudi, razvojni plan UN-a i smanjenje prostora za aktivnosti civilnog društva. EU također podupire #FREEANDEQUAL.

⁴³ Rezolucija Vijeća za ljudska prava - Ljudska prava, spolna orijentacija i rodni identitet (donesena 26. rujna 2014.) - **A/HRC/RES/27/32**

EU je nastavio uključivati prava **osoba s invaliditetom** u dijaloge o ljudskim pravima s nizom zemalja partnera i regionalnih organizacija.

EU je stranka Konvencije o pravima osoba s invaliditetom (CPRD). Na osmoj sjednici Konferencije država stranaka u lipnju EU je predstavio glavna postignuća u provedbi CPRD-a te izrazio svoju potporu uključivanju pitanja invaliditeta u ciljeve održivog razvoja. EU je također s Europskim forumom osoba s invaliditetom organizirao popratnu manifestaciju. Odbor CPRD-a u kolovozu je prvi put preispitao EU-ovu provedbu CPRD-a na temelju prvog izvješća EU-a UN-u o provedbi CPRD-a u EU-u. U pogledu vanjskih odnosa, Odbor je pohvalio trend da se prava osoba s invaliditetom obuhvate financiranjem vanjskih aktivnosti EU-a, činjenicu da je invaliditet postao prioritetno pitanje u Komunikaciji EU-a o ciljevima održivog razvoja za razdoblje nakon 2015. te zaključke koje je Vijeće donijelo o uključivanju osoba s invaliditetom u upravljanje katastrofama kao i predanost Vijeća Okviru iz Sendaija za smanjenje rizika od katastrofa za razdoblje 2015. – 2030. Odbor je također izdao niz preporuka o načinima poboljšanja provedbe članka 11. (o rizičnim situacijama i humanitarnim krizama) i članka 32. (o međunarodnoj suradnji) CPRD-a. U prosincu je Komisija odgovorila na preporuke iz zaključnih primjedbi Odbora donošenjem Europskog akta o pristupačnosti, odnosno prijedloga Direktive o pristupačnosti određenih proizvoda i usluga.

Na sastanku na vrhu ASEM-a⁴⁴ o invaliditetu održanome u Pekingu, u Kini 29. i 30. listopada EU je istaknuo važnost koju pridaje pristupu temeljenom na ljudskim pravima koji je propisao CPRD te je naglasio da taj pristup treba primijeniti i za tržište pomoćnih tehnologija koje je u nastajanju.

EU povećava financijsku potporu za socijalno uključivanje i ljudska prava osoba s invaliditetom u svojoj razvojnoj suradnji. Potporu osigurava putem projekata posvećenih osobama s invaliditetom kao i putem većeg uključivanja pitanja u vezi s invaliditetom u opću razvojnu suradnju, primjerice osiguravanjem pristupačnosti.

Prava autohtonih naroda i pripadnika manjina

Pripadnici manjina u svim regijama svijeta i dalje se suočavaju s ozbiljnim prijetnjama, diskriminacijom i rasizmom te su prečesto isključeni iz punopravnog sudjelovanja u ekonomskom, političkom i socijalnom životu svojih zemalja. EU na razini multilateralnih foruma aktivno promiče prava pripadnika manjina. O izazovima s kojima se suočavaju skupine poput Roma i krimskih Tatara razgovaralo se s međunarodnim nositeljima mandata poput posebnog izvjestitelja UN-a za

⁴⁴ Azijsko-europski sastanak (ASEM) uspostavljen je 1996. i danas predstavlja ključni forum za dijalog i suradnju između Europe i Azije.

pitanja manjina i visoke povjerenice OEES-a za nacionalne manjine. EU je također sudjelovao u godišnjem forumu za pitanja manjina u studenome 2015. na temu manjina u kaznenopravnom sustavu u okviru kojeg je EU podupro nekoliko preporuka koje se među ostalim odnose na nepristranu i nediskriminirajuću primjenu zakona. Mjere za borbu protiv i uklanjanje diskriminacije pripadnika manjina, čime su obuhvaćene i osobe suočene s diskriminacijom na temelju pripadnosti kasti, također su uključene u suradnju EU-a sa zemljama partnerima i u potporu civilnom društvu, osobito putem EIDHR-a.

Autohtoni narodi nastavili su se suočavati s problemima u pogledu pitanja ljudskih prava u vezi sa zemljom, među ostalim u vezi s otimanjem zemlje i klimatskim promjenama.

EU putem EIDHR-a zajedno s Međunarodnom organizacijom rada (ILO) pruža potporu projektu o poboljšanju pristupa autohtonih naroda pravosuđu i razvoju putem mehanizma nadzora unutar zajednice. Taj je projekt bio od ključne važnosti za uključivanje autohtonih naroda u Program do 2030.

EU je na 325. sjednici Upravnog vijeća ILO-a u studenome 2015. izrazio potporu inicijativi ILO-a za promicanje pristupa autohtonih naroda uključivom i održivom razvoju.

Kao što je navedeno u Akcijskom planu EU-a za ljudska prava i demokraciju, EU je počeo raditi na izradi čvršće politike u vezi s autohtonim narodima u skladu s Deklaracijom UN-a o pravima autohtonih naroda i završnim dokumentom sa Svjetske konferencije o autohtonim narodima održane u New Yorku 2014. U tom je kontekstu EU organizirao savjetovanja s autohtonim narodima. Prilikom savjetovanja autohtoni narodi pozdravili su pristup EU-a, pružili vrijedan doprinos i preporuke te pozvali na trajni dijalog s EU-om. Obnovljena politika EU-a u vezi s autohtonim narodima trebala bi biti dovršena u 2016.

Uklanjanje **rasizma, rasne diskriminacije, ksenofobije i srodnih oblika nesnošljivosti** i dalje je prioritet EU-a. EU i dalje u okviru UN-a kao i u dijalozima sa zemljama partnerima i civilnim društvom nastoji promicati osviještenost i razmjenu najboljih praksi. Osobito je dao doprinos radu Međuvladine radne skupine o učinkovitoj provedbi Durbanske deklaracije i programa djelovanja, ad hoc odbora o izradi dopunskih standarda kao i Radne skupine stručnjaka o ljudima afričkog porijekla. Štoviše, EU koristi svaku priliku pa tako i interaktivne dijaloge s nositeljima mandata pri Vijeću za ljudska prava da osudi rasizam, rasnu diskriminaciju, ksenofobiju i s time povezanu netoleranciju te da zagovara promicanje i zaštitu ljudskih prava za sve, uključujući osobe afričkog porijekla.

Poslovanje i ljudska prava

U 2015. korporativno ponašanje i dalje je znalo uzrokovati kršenje građanskih i političkih, ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava u mnogim dijelovima svijeta. Ta su kršenja uključivala napade na radnička prava te ruralne i autohtone zajednice suočene s otimanjem zemlje i prisilnim raseljavanjem, osobito u nekim zemljama Azije i Latinske Amerike.

U tom je kontekstu, prilikom redovitih dijaloga o ljudskim pravima i na ad hoc sastancima s nizom trećih zemalja, EU podržavao aktivnosti branitelja ljudskih prava i promicao poštovanje ljudskih prava u poslovanju. Posebni predstavnik EU-a za ljudska prava raspravljao je o poslovanju i ljudskim pravima kao ključnom prioritetu sa strateškim partnerima, uključujući Južnu Afriku i Brazil, te s Afričkom Unijom. Europska unija i Brazil u rujnu su organizirali tome posvećeno događanje, seminar o poslovanju i ljudskim pravima, tijekom kojeg su sudionici iz institucija EU-a i država članica, brazilske administracije, UN-a te brazilskih i europskih poduzeća razmijenili najbolje prakse s ciljem jačanja bilateralne i multilateralne suradnje na tom području.

EU je nastavio promicati Vodeća načela o poslovanju i ljudskim pravima koja su 2011. na razini UN-a jednoglasno potvrđena kao najbolji instrument politike za sveobuhvatno rješavanje tih pitanja na najučinkovitiji način te je postigao napredak u njihovoj provedbi. Države članice EU-a nastavile su s pripremom nacionalnih akcijskih planova o poslovanju i ljudskim pravima i/ili društveno odgovornom poslovanju. Do kraja 2015. sedam država članica donijelo je nacionalne akcijske planove o poslovanju i ljudskim pravima, a još dvadeset dovršilo je nacionalne akcijske planove o društveno odgovornom poslovanju ili je postiglo znatan napredak u tom smjeru. U srpnju 2015. donesen je radni dokument službi Komisije o EU-ovoj provedbi vodećih načela UN-a u kojem je temeljito analizirano stanje njihove provedbe unutar EU-a i u vanjskom djelovanju EU-a od donošenja Komunikacije o društveno odgovornom poslovanju 2011.⁴⁵ Kako bi poduprla ostvarenje ciljeva u vezi s poslovanjem i ljudskim pravima, Komisija nastoji dodatno olakšati korištenje dopunskim instrumentima kao što su Globalni sporazum UN-a, smjernice za multinacionalna poduzeća Organizacije za ekonomsku suradnju i razvoj (OECD), Deklaracija Međunarodne organizacije rada o multinacionalnim poduzećima⁴⁶ te smjernice ISO 26000 o društvenoj odgovornosti.

U pogledu tehničke potpore, Komisija je u 2015. pripremila poziv za podnošenje prijedloga u okviru EIDHR-a o provedbi vodećih načela UN-a o poslovanju i ljudskim pravima koji će se objaviti u srpnju 2016. Jednako je tako u okviru instrumenta za partnerstvo predviđena tehnička potpora za pomoć određenim zemljama Zajednice latinoameričkih i karipskih država (CELAC) u pripremi nacionalnih akcijskih planova. U okviru daljnjeg postupanja nakon seminara EU-a i Afričke unije održanoga 2014. u Addis Abebi EU je pružio tehničku potporu za razvoj okvira AU-a za promicanje odgovornog poslovnog ponašanja u Africi.

Unutar multilateralnog okvira EU podržava pristup temeljen na konsenzusu. To uključuje pružanje potpore Radnoj skupini UN-a o poslovanju i ljudskim pravima osnovanoj 2011. EU također podupire projekt za odgovornost i pravne lijekove pod vodstvom Ureda Visokog povjerenika za ljudska prava (OHCHR) UN-a čiji je cilj poboljšati pristup domaćim pravnim lijekovima za žrtve teških povreda ljudskih prava uzrokovanih poslovanjem.

⁴⁵ SWD(2015) 144 završna verzija i COM(2011)681

⁴⁶ Deklaracija Međunarodne organizacije rada o multinacionalnim poduzećima tripartitna je deklaracija o načelima koja se odnose na multinacionalna poduzeća i socijalnu politiku.

Međuvladina radna skupina za izradu međunarodnog, pravno obvezujućeg instrumenta o poslovanju i ljudskim pravima (IGWG) kojom predsjednik Ekvador sastala se prvi put u okviru sjednice Vijeća za ljudska prava u srpnju. Na uvodnom sastanku EU je pozvao na obnavljanje predanosti u vezi s provedbom vodećih načela UN-a te kritizirao činjenicu da bi se IGWG u praksi bavio samo transnacionalnim korporacijama, iako su mnoge povrede ljudskih prava uzrokovane poslovanjem na nacionalnoj razini. EU je izrazio žaljenje zbog činjenice da je njegov zahtjev da se IGWG bavi svim vrstama poduzeća odbijen. IGWG će se ponovno sastati u listopadu 2016.

U dijalog s različitim zemljama i regijama uključeni su društveno odgovorno poslovanje te poslovanje i ljudska prava. Primjerice, na petoj po redu ministarskoj konferenciji na temu rada i zapošljavanja ASEM-a koja se održala u prosincu 2015. donesena je „Izjava iz Sofije” koja sadrži opsežno poglavlje o „promicanju dostojanstvenog rada i sigurnijih radnih mjesta u globalnim opskrbnim lancima”.

4. Ljudska prava u vanjskim politikama EU-a

Trgovina

Trgovinska politika u kombinaciji s drugim vanjskim politikama EU-a, posebno razvojnom suradnjom, može biti moćan alat za poboljšanje stanja ljudskih prava u trećim zemljama. EU ima vodeću ulogu u integraciji ciljeva održivog razvoja u trgovinsku politiku i pretvaranju trgovine u alat za promicanje održivog razvoja u cijelom svijetu. Važnost mogućeg doprinosa trgovinske politike održivom razvoju ponovno je potvrđena na globalnoj razini 2015. u Programu održivog razvoja do 2030.

U skladu s komunikacijom iz listopada 2015. pod nazivom „Trgovina za sve - Prema odgovornijoj trgovinskoj i ulagačkoj politici”⁴⁷ EU nastavlja pomagati zemljama u razvoju, a posebno najmanje razvijenim zemljama i zemljama kojima je pomoć najpotrebnija da se integriraju u svjetski trgovinski sustav i ostvare što je moguće više koristi od trgovine. To čini putem svoje politike pomoći za trgovinu, unilateralnih trgovinskih povlastica te bilateralnih i regionalnih trgovinskih sporazuma. Pitanja u vezi s ljudskim pravima uključena su u unilateralne povlastice (osobito u sustav OSP+), politiku kontrole izvoza EU-a i bilateralne sporazume EU-a o slobodnoj trgovini.

U pogledu unilateralnih povlastica važeća Uredba o općem sustavu povlastica (OSP) primjenjuje se od 1. siječnja 2014. Četrnaest zemalja primilo je posebno povoljne trgovinske povlastice (OSP+) u okviru novog sustava kojim se promiče usklađenost s dvadeset sedam međunarodnih konvencija (uključujući temeljne konvencije o ljudskim i radničkim pravima). Tijekom 2015. EU je vodio intenzivan dijalog o provedbi konvencija s korisnicima sustava OSP+ te je uveo dodatne inovativne načine pružanja potpore provedbi, izvršavanju i praćenju relevantnih ugovora o ljudskim pravima i konvencija Međunarodne organizacije rada. Prvo izvješće o ciklusu praćenja sustava OSP+ objavljeno je početkom 2016.

Globalni poziv na podnošenje prijedloga u okviru EIDHR-a iz 2015. sadržavao je odjeljak namijenjen podupiranju i osnaživanju aktera iz civilnog društva u doprinosu praćenju i učinkovitoj provedbi 27 relevantnih konvencija koje su ratificirale zemlje korisnice sustava OSP+ (5 milijuna EUR). Odabrani projekti doprinijet će osiguravanju toga da organizacije civilnog društva u zemljama korisnicama sustava OSP+ na pravilan način nadziru kršenja ljudskih prava.

U pogledu kontrola izvoza u tijeku je revizija Uredbe (EZ) br. 1236/2005 o trgovini određenom robom koja se može koristiti za izvršenje smrtne kazne ili mučenja⁴⁸ te je postignut dobar napredak u raspravi o Komisijinu prijedlogu izmjena. U posljednjem tromjesečju 2015. Europski parlament i Vijeće utvrdili su svoja stajališta o tom pitanju i započeli proces trijaloga s Komisijom koji bi trebao biti dovršen u 2016.

⁴⁷ COM(2015) 497 završna verzija:

<http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2015/HR/1-2015-497-HR-F1-1.PDF>

⁴⁸ Provedbena uredba Komisije (EU) br. 1352/2011 (20. prosinca 2011.)

Komisija je radila na ažuriranju Uredbe Vijeća 428/2009⁴⁹ kojom se uspostavlja režim Zajednice za kontrolu izvoza, prijenosa, brokeringa i provoza robe s dvojnomo namjenom, među ostalim razmatrajući uvođenje kontrola tehnologije nadzora kako bi se ublažili mogući rizici povezani s nekontroliranim izvozom proizvoda informacijske i komunikacijske tehnologije koji bi mogli biti upotrijebljeni za kršenja ljudskih prava. U 2015. pokrenuta je *ex ante* procjena učinka za tu reviziju, a prijedlog revidirane Uredbe očekuje se u jesen 2016.

Europska Komisija zalaže se za uključivanje ljudskih prava u svoje procjene učinka, kad god je to potrebno. Procjene učinka provode se za zakonodavne i nezakonodavne prijedloge, provedbene mjere i inicijative u vezi s trgovinskom politikom koje imaju znatan gospodarski i društveni utjecaj te utjecaj na okoliš. Uspostavljen je poseban alat smjernica za temeljna i ljudska prava⁵⁰.

Analiza mogućih učinaka na ljudska prava sustavno je uključivana u sve procjene učinka i procjene učinka na održivost koje je od 2012. za trgovinske sporazume i sporazume o ulaganju provela nadležna služba Komisije⁵¹. Procjene učinka na održivost detaljnije su procjene koje se provode tijekom pregovaračkog procesa za sve važne trgovinske pregovore.

Kako bi se usavršila procjena učinka trgovinskih i ulagačkih inicijativa na ljudska prava, od 2015. u analizi koja se provodi u okviru procjena učinka i procjena učinka na održivost za nove inicijative trgovinske politike slijede se posebne smjernice koje je Komisija objavila te godine. To vrijedi i za procjenu učinka na održivost Sporazuma o zaštiti ulaganja između EU-a i Mjanmara/Burme koja je pokrenuta u rujnu 2015., a trebala bi biti dovršena u prvoj polovici 2016.

⁴⁹ Uredba Vijeća (EZ) br. 428/2009 (5. svibnja 2009.)

⁵⁰ Alat za bolju regulativu # 24

⁵¹ Korištena metodologija temelji se na smjernicama o uzimanju u obzir temeljnih prava u procjenama učinka koje su 2011. izradile službe Komisije, SEC(2011) 567 završna verzija: http://ec.europa.eu/justice/fundamental-rights/files/operational-guidance_en.pdf

Naposljetku, na multilateralnoj razini EU podupire Ugovor o trgovini oružjem (UTO) čiji je cilj povećati odgovornost i transparentnost u području trgovine oružjem, a koji je stupio na snagu krajem 2014. Tim je Ugovorom među ostalim propisano da je prilikom donošenja odluka o izvozu oružja potrebno procijeniti rizik od mogućnosti da će se oružje upotrijebiti za počinjenje ili omogućavanje ozbiljnih kršenja ljudskih prava ili međunarodnog humanitarnog prava, uključujući djela rodno uvjetovanog nasilja. Takva procjena rizika dopunska je mjera zabrani izvoza oružja ako bi se ono moglo upotrijebiti za genocid, zločine protiv čovječnosti, teške povrede Ženevske konvencije, napade usmjerene na civile ili za druge ratne zločine kako su definirani relevantnim međunarodnim konvencijama.

U tom se kontekstu EU u 2015. nastavio zalagati za to da Ugovor ratificiraju sve države članice UN-a. Uz to što poduzima diplomatske napore, EU financira program potpore provedbi UTO-a u okviru kojeg je niz zemalja korisnica (dosad 11) primilo tehničku pomoć u jačanju svojih nacionalnih sustava u skladu sa zahtjevima iz Ugovora.

Razvojna suradnja

EU je predan uključivanju ljudskih prava u svoju razvojnu suradnju. U tom kontekstu nakon što je u 2014. najprije donesen radni dokument službi Komisije pod nazivom „Pristup temeljen na pravima kojim su okviru razvojne suradnje EU-a obuhvaćena sva ljudska prava”⁵² nakon čega su usvojeni zaključci Vijeća⁵³, što je osiguralo priručnik s konkretnim smjernicama, EU je počeo u svoje razvojne programe sve više uključivati takav pristup temeljen na pravima. Cilj nije samo „ne prouzročiti štetu” izbjegavanjem nenamjernih negativnih učinaka razvojnih aktivnosti za krajnje korisnike, već i „ostvariti najveće dobro” konkretno i izravno doprinoseći ostvarenju njihovih ljudskih prava, što se smatra i sredstvom i ciljem razvojne suradnje. Komisija je uključila pristup temeljen na pravima u ključne dokumente, među ostalim primjerice identifikacijske obrasce za oblike pomoći, sustav praćenja projekata, tablicu kriterija za ocjenu projekata i planove za suradnju s civilnim društvom. Na lokalnoj razini neke su delegacije EU-a već uključile pristup temeljen na pravima u izradu svojih programa.

Projekti koje financira EU sve se više osmišljavaju u skladu s pristupom temeljenim na pravima. Uz to, u 2015. obavljene su pripreme za program potpore koji bi trebao biti u funkciji do početka 2016., čiji je cilj obučavanje delegacija EU-a i ostalog osoblja EU-a o primjeni pristupa temeljenog na pravima.

Predviđena je prva procjena primjene priručnika.

⁵² SWD(2014) 152 završna verzija, Bruxelles, 30. travnja 2014.

⁵³ Zaključci Vijeća o pristupu temeljenom na pravima doneseni u svibnju 2014.:
http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/foraff/142682.pdf